

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCINLJEVA UL. 5
TELEFON ŠT. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“

Deutscher Brückenkopf über die Maas in Ostholland gebildet

Neue Erfolge der deutschen Truppen in Lothringen und im Elsass — Fortdauer der schweren Kämpfe zwischen Comacchio-See und der Adriatischen Küste — Heftige bolschewistische Angriffe auf Budapest abgeschlagen

Aus dem Führerhauptquartier, 7. Jan. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Bei Wassum in Ost-Holland haben unsere Truppen in den letzten Tagen einen Brückenkopf über die Maas gebildet und alle Gegenangriffe der 3. englischen Division unter hohen feindlichen Verlusten zerschlagen.

In den nördlichen Ardennen Hessen gestern die Angriffe der Amerikaner unter dem Eindruck ihrer schweren Verluste an den Vortagen nach. Im Raum von Bastogne gelang es unseren Verbänden trotz zahlreicher feindlicher Gegenwehr weitere Stützpunkte aus dem feindlichen Frontbogen im Umkreis der Stadt herauszubringen.

Die Kämpfe in Lothringen und im Elsass brachten unseren Truppen neue Erfolge. Gegenangriffe der inzwischen herangeführten amerikanischen Verbände scheiterten nordwestlich Rohrbach ebenso wie an den Talansängen der unteren Vogesen. Bei Philippsburg kapitulierten ein Werk der Maginot-Linie mit der gesamten amerikanischen Besatzung. In der Rhein-Ebene nördlich des Hagener Forstes befreiten unsere Truppen zahlreiche Ortschaften und befestigten ihren Brückenkopf nördlich Strassburg trotz feindlicher Gegenangriffe.

Im Westen wurden gestern 73 feindliche Panzer abgeschossen, zahlreiche Geschütze und Panzerabwehrfahrzeuge erbeutet.

Lüttich und Antwerpen liegen unter unserem Fernfeuer.

In Mittelitalien führten die Briten gestern einzelne vergebliche Vorstöße in der Romagna. Zwischen dem Comacchio-See und der Adriatischen Küste halten schwere Kämpfe an.

In Ungarn schlug die tapfere Besatzung von Budapest heftige Angriffe der Bolschewisten ab.

Nördlich der Donau ist der Feind an der Gran-Front mit starken Kräften zum Angriff angetreten. Die Mehrzahl der Angriffe blieb in unseren Feuer liegen. Bei den erbitterten Kämpfen um die Abriegelung eines tieferen Einbruchs hart nördlich der Donau wurden nach den bisherigen Meldungen 23 feindliche Panzer abgeschossen.

Im südlichen Grenzgebiet der Slowakei setzten die Bolschewiken ihre Angriffe mit örtlich zusammengefassten Kräften, vor allem bei Pukanec, Blauenstein und Lucea fort. Sie brachten ihnen keine nennenswerten Erfolge.

In Kurland brachen unsere Truppen nördlich Doblen tief in das feindliche Hauptkampffeld ein. Die Kämpfe dort sind in vollem Gange.

Nordamerikanische Kampfflugzeuge, die am gestrigen Tage ihre Terrorangriffe gegen Westdeutschland und das Rhein-Main-gebiet fortsetzten, warfen Bomben besonders in die Innenstadt von Mannheim und Worms. In den Abendstunden trafen die Briten vorwiegend Wohnviertel von Hanau und Neuss. Durch Luftverteidigungskräfte wurden 25 anglo-amerikanische Flugzeuge, in der Masse viermotorige Bomber, abgeschossen.

Der Grossraum von London liegt dauernd unter unserem Vergeltungsfeuer.

Im Kampf gegen den feindlichen Nachschubverkehr versenkten unsere U-Boote in den ersten Tagen des Januar 5 Schiffe mit zusammen 39.400 BRT sowie 5 Zerstörer und Geleitfahrzeuge. Ein weiterer Dampfer wurde torpediert. Unter den versenkten Schiffen befand sich ein 11.000 BRT grosser Truppentransporter. Er ist vor Cherbourg gesunken.

Ugotovitev nemškega vrhovnega poveljništva

Führerjev glavni stan, 6. jan. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Po neki, dne 31. decembra 1944 preko moskovskega radia razširjen, sovjetski izjavi, naj bi nemške čete dne 29. decembra 1944 opoldne streljale in ubile dva sovjetska častniška parlamentarca pred Budimpešto, kljub njihovim jasno vidnim znakom.

Vrhovno poveljništvo oboroženih sil ugotavlja sledeče:

Pred nemško glavno bojno črto se niso pojavili sovjetski parlamentarci, temveč štirje k temu prisiljeni nemški vojni ujetniki, ki naj bi izročili budimpeštanski posadki poziv h kapitulaciji. Samo po sebi umevno so se takoj prijavili nemškim četam ter izjavili, da so prevzeli nalogo le zato, da bi ušli iz ujetništva.

S srdom napolnjene in na mednarodno pravo neutemeljene sklicujoče se sovjetske laži ne rabijo nikakega nadaljnega odgovora.

Pred Budimpešto

Berlin, 7. jan. Mednarodni poročevalski urad poroča iz Budimpešte: Na vzhodnem bojišču pred Budimpešto so bili boljševiki prisiljeni, da ojačajo svoje močno zbito oddelke s silami, katere so odgnili iz drugih odsekov bojišč, da bi lahko nadaljevali svoje napade. Nemška in madžarska posadka se je tudi večerj ogroženo upirala ter napravila globlje vdore. Na zapadnem bregu Donave so se omejili boljševiki zopet na akcije nekaterih napadalnih skupin, ki pa so jih Nemci vse odbili.

Boji v Italiji

Berlin, 7. jan. Mednarodni poročevalski urad javlja iz italijanskega bojišča:

V Italiji so se premaknili boji v poslednjih 24 urah popolnoma na skrajno jadransko krilo, kjer se je posrežilo osmi britanski armadi s kanadskimi oddelki in oklopnimi silami po večernih menjajčin se boji vdrati severozapadno od Ravenne v nemške zaporne postojanke ter prodreti do južnega roba Lagunskega jezera ob izlivu reke Pada. Poizkus, da bi pri tem odrezali od zvez z zaledjem močnejše nemške oddelke, se je ponovno izjalovil v visokimi izgubami. Sunek na področju Ravenne so trajno spremljali silni napadi na področju severno od Faenze. Njih cilj je bil, potisniti nemške sile od reke Senla ter prodreti proti severu. Nemške čete so morale biti tam sicer za nekaj sto metrov umaknjene nazaj, vendar so vzdržale vse sovražnikove probojne poizkuse. Kravne izgube Novozelancev, ki jih je poslalo vrhovno poveljništvo 8. britanske armade v te boje, so bile večerj nenavadno visoke.

Sprememba v zavezniškem poveljništvu

Amsterdam, 7. jan. Kakor javlja agencija Reuter, so večerj po radu objavili, da je prevzel maršal Montgomery vrhovno poveljstvo vseh zavezniških armad, vključno ameriških, severno od Ardenov. General Omar Bradley pa poveljuje četam južno od Ardenov.

Radio London javlja, da je izjavil predsednik Roosevelt, da je general Eisenhower predlagal imenovanje maršala Montgomeryja za vrhovnega poveljnika zavezniških čet severno od Ardenov. Roosevelt pa je pripomnil, da bo deloval Montgomery še kot namestnik generala Eisenhowerja.

Amsterdam, 7. jan. Glede na izpremembo na poveljniških mestih zavezniških armad na zapadnem bojišču je agencija Reuter kasneje objavila komunikacije vrhovnega glavnega stana, ki pravi: »Spritno nemškega prodora skozi Ardeno sta nastali dve bojišči, od katerih je usmerjeno eno proti jugu, drugo proti severu. Sporazumno je bilo predloženo poveljstvo severnega odseka maršalu Montgomeryju, južnega odseka pa generalu Bradleyju.

Amsterdam, 7. jan. Agencija Reuter javlja, da se je vrnil ministrijski predsednik Churchill večerj s kratkega obiska v Franciji, kjer je imel razgovore z generalom Eisenhowerom, maršalom Montgomeryjem in generalom De Gaullem. Razgovor se je udeležil tudi Duff Cooper, angleški veleposlanik v Parizu. Churchill je spremljal načelnik imperialnega generalnega štaba.

Stockholm, 7. jan. Zavezniški generali so brez ovinkov priznali, pravi »New Chronicle«, da so potrebni za nemško aktivnostjo na zapadu dobro trenirani možgani. Ako bi hoteli uničiti nemške strateške načrte ter ponovno prevzeti iniciativo, bi rabili zavezniški prav tako dobre možgane kakor materialno premoč. Kriza na zapadu še ni mimo. Čeprav bi imeli zavezniški sredi, da si pridobijo zopet svojo strateško iniciativo, bi nastali novi problemi, ki bi zahtevali sposobno vodstvo.

Ameriška mladina proti obvezni vojaški službi po vojni

Stockholm, 7. jan. Kakor javlja »United Press«, je sporočil newyorški dopisnik lista »Afton Tidningen«, da ameriška mladina ne namerava slišati o obvezni vojaški službi po vojni. Na nekem zborovanju, ki ga je priredil newyorški list »Daily Mirror«, so najostreje protestirali proti obvezni vojaški službi ter zahtevali voljno pravico za mladoletne od dopolnjenega 18 leta dalje.

Pominja, da so Turki še nedavno poslali na Japonsko novega velenoslanca

Stockholm, 7. jan. Rezdolnje spritno nemškega dalnostranskega orožja v Londonu je

Povratek nemške vojske z jugovzhoda

Ena najpomembnejših vojaških operacij

Berlin, 7. jan. Mednarodni poročevalski urad ima sedaj prvo možnost, da poroča o izredno pomembnem vojaškem dejstvu, o katerem so Nemci doslej iz razumljivih razlogov najostreje molčali. Gre namreč za povratek nemških čet z egejskega področja in z jugovzhodnega področja evropske celine.

Pri ocenitvi te akcije je treba vpoštevati položaj, ki je nastal ob kapitulaciji Rumunije in Bolgarije in s tem z nemoteno vkorakanjem boljševiških armad na jugovzhodno področje. Poleg tega se je razvnela v Grčiji državljanska vojna, za pokret je bila na razpolago ena sama, nad tisoč kilometrov dolga vzorna pot, katero so tolovaji na več mestih porušili, ogrožali ali celo zaprli ter jo je bilo treba najprej očistiti. Poleg tega so stale nemške čete na egejskih otokih pred veliki sovražnikovo pomorsko in letalsko premočjo, dočim so imeli oddelki na Balkanu za hrbtno ne le od Angležev in deloma tudi od boljševikov dobro oborožene tolpe pod vodstvom boljševiških agentov, temveč tudi dobro opremljene divizije boljševikov izročene bolgarske armade. Spritno tega ni možno, če je sovražna propaganda predčasno govorila, da je usoda nemških čet zapetena ter da so to verjeti v drugače zelo trezno presojojočih nevtralnih krogih.

Umestnost nemškega vodstva, junaštvo in skoraj nečloveška dejanja nemških čet pa so prekrizali ta pričakovanja. Obratno so dosegli Nemci z vso opremo in v polni bojni moči novo nemško bojno črto. O izvedbi te akcije je podal nemški vrhovni poveljnik generalni polkovnik Löhr, ki mu je bila poverjena zaščita skrajnega nemškega južnega krila, posebnemu dopisniku mednarodnega poročevalskega urada sledeče izjavo:

Čete nemškega južnega krila so bile razvrščene z močnimi silami na Jonskih in Egejskih otokih vse tja do Rodosa. Dogodki v Rumuniji in Bolgariji so tako spreminili položaj, da so izgubile nemške postojanke svoj strateški pomen. Treba je bilo odpeljati nemške oddelke v vrho ojačanja novih bojišč, istočasno pa preprečiti Britancem po možnosti čim dalje prosto razpolaganje Egejskega morja in Grčije. Kljub vsej angleški pomorski in letalski premoči je Nemcem uspelo, da so opustili manj važne otoke ter odpeljali ves svoj premični material, dočim se strateško važna

oporišča še danes uspešno drže ter večejo znatne sovražnikove sile. Tudi odhod iz Grčije se je izvršil brez pomembnejših motenj, ker so nemška vojaška oblastva skrbno pazila, da se niso vmešavala v notranjepolitične spore, ko so se na ozemljih, ki so jih zapustile nemške čete, vedno bolj širili plani, z neverjetnim fanatizmom razvneti državljanske vojne.

Največje težave je predstavljal odhod vseh oddelkov po edini železniški in cestni zvezi Atene—Skoplje—Mitrovica—Beograd, ki se je vršil med stalnimi težkimi boji a tolovaji. Pri tem so napravile čete brez odmorov v stalnih bojih po 30, čisto pa 40, 50, da celo ponovno po 65 kilometrov poti na dan, prvotno v tropski vročini, kasneje pa v stalnem dežju in končno v silovitih snežnih viharjih ter v ledenem mrazu. Korakale so po slabih gorskih cestah, ki so bile čisto za večja vozila, zlasti oklopnike in težke baterije neprehodne, ter so jih moral posebni oddelki stalno popravljati, da se ni bilo treba glavnini zamujati.

V Makedonijo došle bolgarske divizije smo razbili. Proti njihovim glavnim silam so napravile prve iz Grčije prispele čete bočni zaščitni pas vse do področja Skoplja ter tako vzdržale kljub bolgarski premoči. Dalje proti severu, zlasti na Kosovem polju so bile korakajoče kolone z deli letalstva in mornarice prvotno brez zaščite pred novim sovražnikom, vendar se je posrežilo ustvariti iz slabših sil, dovedenih z juga, prvotno ozko, a kasneje vedno močnejšo črto, katero so 4 bolgarske divizije z nelo ojačeno bolgarsko oklopnško brigado cele 4 tedne zaman napadale. Neposredno za to črto pa so se pomikali tisoči vozil ter so korakale nemške čete proti svojem cilju.

Medtem je padel Beograd v roke boljševikom. Pač pa so vzdržale nemške čete v Kraljevu najtežje navale daleko močnejših sovjetskih pehotnih in oklopnih sil. S Kosovega polja je vodila ena sama slaba cesta preko divje razoranega gorovja v Sarajevu. Nemci so morali s brzimi premiki očistiti z nje boljševiške Titove tolpe. V kratkem so popravili porušene mostove ter vzpostavili zvezo z bojno skupino v Kraljevu. Kaldih 10 tednov po pričetu operacij so bil nemški vojniki vseh delov vojske po brezprimernih bojnih uspehih in silovitih pohodih pripravljeni za borbo na novih bojiščih.

Položaj na bojiščih

Berlin, 7. jan. Razn nemškega prodiranja v vzhodnih Vogezih se siva nemških obrambnih bojišč v zadnjih dneh bistveno ni izpremenila. V Ardenih je bil obvestanski prihod v ravnostozju, na italijanskem bojišču je sovražnik vkljub najmočnejšemu pritisku ne obstojno prekrival črto, ki jih je dosegel prejšnjega dne. Branilci Budimpešte so vzd zali v kljub močnim sovjetskim napadom in na južnoslovaškem območnem ozemlju so preprečili emenske čete s protinapadi. Membe vredne uspehe nadeja na večih mestih napadajočega sovražnika. Na Balkanu je bilo bojno do ovanje kot v preteklih dneh majhno. Po uspešnih obrambnih bojih in Sretnu ter očistitvenih akcijah na južnem obročju Drave je umakni sovražnik z bojišča svoje najbolj prizadete oddelke ter je začasno opustil nadaljnje napade. Tudi med Dravo in Blatnim jezerom je vladal mir.

Berlin, 7. jan. V potek so bila težišča zimske bitke na zapadu zopet ob severnozpadnem in južnem robu belgijsko-luksemburškega bojišča ter v spodnjih Vogezih. Boji v Ardenih so občija v glavnem znova na doseganju črti. V Alzaciji in v Loreni pa so nemški napadi kljub ob črtka neprestno vrščem se sovražnikovim protinapadom še dalje nepredovali. Globoki vdori nemških napadalnih oddelkov so prišli nasprotioka vedno znova k premeščanju čet. Tako se udeležujejo sedaj protinapadov ob zapadnem robu Ardenov tudi britanske divizije, kaere so pitegnili iz Nizozemske, z jugozapadnega bojišča pa so vrgli Američani v boj de Gaullove čete iz gornje Alzacije. Po eg tega je morala v bitko neka komaj v Evropo prispea divizija, ki je bila prvotno dočična za boje pri Aachenu.

Silna morala in čudo industrije

Bern, 7. jan. Vojni dopisnik lista »News Chronicle«, Michael Moynihan, podaja poročilo nekega ameriškega majorja, ki je bil začasno ujetnik, neke SS oklopnike formacije. Ameriški častnik je izjavil, da je razpoložljive Nemceve odlično, prav tako njihova disciplina. Ujetnike so med ameriškim topniškim ognjem spravili v ločnikjer ni navel ameriški major na brutalnost aji slabo ravnanje.

Bern, 7. jan. »Začuden je vzbujajoče nemške uspehe, je moral priznati danes celo Nemcem očino nemski-rjenci socialdemokratski list »Berner Tagwacht«. V selenskem pregedu pravi med drugim: »Ne glede na bombardiranje in vsakovrstne težave, je napravila Nemška oboroževalna industrija nova čuda. Narodnim socialistam je uspelo znova vzpostaviti bojno moralo.«

Razdejanje v Londonu

Zeno, 7. jan. Rezdolnje spritno nemškega dalnostranskega orožja v Londonu je

tako veliko, da so morali dobiti izven mesta 30.000 delavcev, da bi izšli na hiša, v katerih je ko likor toliko še mogoče bivati, najna popravila. Za Božič so dobili ti delavci nekaj dni dopusa. Do 31. decembra pa se jih je vrnilo na delo le 110.000, kakor javlja »Daily Express«.

Stockholm, 5. jan. Reuter objavlja v svojem dnevnem komunikuje o neprestanem nemškem obstreljevanju Anglije s povračilnim orožjem. Kot običajno dodaja: Nastale so izgube in škoda. Neko nadaljnje Reuterjev oporočilo pa kaže, kako je dejansko s temi izgubami in škodo. Britanska agencija se sicer zadovoljuje s previdnim namlogom, ki pa je spritno ostrih cenzurnih poročil britanske vlade dovolj jasen, da potrdi grozotne učinke nemškega orožja. Reuterjevo poročilo prikazuje udarec »V 2«, ki je zahteval mnogo reševalnih mostov, katere so morali ojačiti še z vojniki na dopustu. Za reševalna dela so uporabili žerjave, žaromete in bagerje. Kako obsežna so razdejavanja, ki jih povzročil en sam izstrelak »V 2«, priznava Reuter s sledečimi besedami: Po eksploziji so ostale le še zunanje stene neštehtih hiš nekega velikega stanovanjskega bloka.

Sovražnikove izgube

Berlin, 7. jan. V zadnjih desetih dneh, to je od 27. decembra 1944 do 7. januarja 1945 so potopile nemške podmornice 14 sovražnih prevoznih ladij z 88.000 tonami, nadeja 5 ruševic, korvet in sp emlovanih ladij. Ti uspehi so tem bolj značilni, ker je bil del ladij potopljen v Rokavskem prelivu. V vojaških krogih nemške pr stojnice pripominjajo, da predstavljajo gonje dejstvo ponovno pojavu nemških podmornic na raznih pomorskih bojiščih. Pozabiti se sme tudi aktivnost najmanjših nemških podmornic ter modernih bojnih sredstev, ki jih upravlja jo posamezni borci.

Stockholm, 7. jan. Britanska admirali-teta je objavila v soboto zvečer, da se je potopil rušilec »Aldnham«, katerega so stavili v službo leta 1942. Operiral je večinoma v Sredozemlju.

Zeno, 7. jan. Kakor javlja radio N.w York, je izjavil vojni minister Stimson večerj v Washingtonu na nekem sestanku, da so znašale izgube vojske in mornarice Zedinjenih držav do 21. decembra 638.139 mož. Minister je na to pripomnil, da v teh podatkih niso novedene izgube vojske na zapadnem bojišču od pričeta nemške ofenzive dne 16. decembra pr. l. Izjavil je, da to ni mogoče glede na položaj bitke.

O položaju na tem bojišču ni mogoče dati nikakih podatkov in preklelo bo še nekaj časa, da bo lahko izdano tozadevno poročilo.

Damaskinov prijatelj Židov

Bern, 7. jan. Neko kairsko poročilo novostojnični organizaciji v Londonu pravi, da pozdravljajo grški Židje soglasno novoinovnanega regenta Damaskinosa kot svojega pravega prijatelja. Poskelob je, da so v zaščito Židov uničili vse članse sezname židovske občine v Atenah ter je dal tudi cerkvenim oblastem nalog, naj izdajo Židom napačne krstne liste.

Zatemnitev od 17.25 do 7.20

Nemško predmostje onstran Maase v vzhodni Nizozemski

Novi uspehi nemških čet v Loreni in v Alzaciji — Nadaljevanje težkih bojev med jezerom Comacchio in jadransko obalo — Siloviti boljševiški napadi na Budimpešto odbiti

Führerjev glavni stan, 7. jan. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja: Pri Wassum v vzhodni Nizozemski so izvojevale naše čete v zadnjih dneh predmostje preko Maase ter z visokimi izgubami za sovražnika razbile vse protinapade 8. angleške divizije.

V severnih Ardenih so večerj popustili napadi Američanov spritno visokih izgub, ki so jih imeli prejšnje dni. Na področju Bastogne je uspelo našim oddelkom, da so kljub žilavi sovražnikovi obrambi izločili iz sovražnikovega bojišnega loka okrog mesta nadaljnja oporišča.

Boji v Loreni in Alzaciji so prinesli našim četam nove uspehe. Protinapadi med tem na bojišče privedenih ameriških oddelkov so se izjalovili severozapadno od Rohrbacha, enako kot ob izhodih iz dolin spodnjih Vogezov. Pri Philippsburgu je kapitulirala neka utrdba Maginotove črte z vso ameriško posadko. V Renski ravnini severno od Hagenauskoga gorza so osvojile naše čete mnogo krajev. Svoje predmostje severno od Strassburga so utrdile kljub sovražnikovi protinapadam.

Na zapadu smo uničili večerj 73 sovražnikovih oklopnikov, zaplenili pa mnogo topov in protitankovskega orožja.

Lége in Anvers obstreljujemo z našim daljnostrelnim orožjem.

V srednji Italiji so napravili večerj Britanci nekaj brezuspešnih sunkov v Romagni. Med jezerom Comacchio in jadransko obalo se nadaljujejo težki boji.

Na Madžarskem je odbila junaška bu-

dimpeštanska posadka silovite boljševiške napade.

Severno od Donave je napadel sovražnik na bojišču ob Hronu z močnimi silami. Večina napadov je občitala v našem ognju. Pri ogorčenih bojih za zajezitev nekega globljega vdora tik severno od Donave smo uničili po doseganjuh vesteh 23 sovražnikovih oklopnikov.

Na južnem slovaškem območnem ozemlju so boljševiki še nadalje napadali s krajnjeno strnjenimi silami, zlasti pri Pukanecu, Blauensteinu in Lucenu. Dosegli niso nikakih pomembnejših uspehov.

V Kurlandiji so vdrle naše čete severno od Doblena globoko v sovražnikovo bojno področje. Boji so tam v polnem teku.

Severnoameriška bojna letala, ki so nadaljevala večerj svoje teroristične napade na zapadno Nemčijo in na rensko-nemško ozemlje, so vrgla bombe zlasti na notranje predele Mannheima in Wormsa. Zvečer so zadeli Britanci večnoma stanovanjske predele Hanaua in Neussa. Ploftletiške obrambne sile so sestrelile 25 angloameriških letal, večinoma štirimotorne bombnike.

Velepodročje Londona je trajno v našem povračilnem ognju.

V boju proti sovražnikovemu oskrbovalnemu prometu so potopile naše podmornice v prvih januarjskih dneh 5 ladij s skupno 36.400 tonami ter 5 ruševic in spremljevalnih ladij. Torpedirale so neki nadaljnji parnik. Med potopljenimi ladjami je bil tudi 11.000 tonski parnik za prevažanje čet. Potopil se je pred Cherbourgom.

Novi japonski uspehi na Pacifiku

Tokio, 7. jan. DNB. Japonski glavni stan je davi objavil:

Neki sovražni konvoj je vdril 4. januarja zgodaj jutraj v zaliv San Jose na otoku Mindoro. Isteza dne opoldne pa so se pojavile sovražne sile v vodah zapadno od otoka Panaja. Trije letalci našega posebnega napadalnega zbora so jih napadli pri čemer so se sami žrtvovali. Potopili so 1 nosilko letal in 2 bojni ladij; ali morda krzarki izmed spremljejočih japonskih letal se je eno namernoma vrglo na neki sovražni objekt, dve nadaljnji pa pogrešamo.

Naše letalstvo še vedno energično napada sovražna oporišča na otoku Leitu in v San Joseju na Mindoro. Od 2. do 4. januarja z zgodaj jutraj smo dosegli tele rezultate: Pr San Joseju smo povzročili na 17 krajih požare in na dveh mestih eksplozije. Na Leitu so nastali na 11 točkah požari na dveh na eksplozije. Pogrešamo 8 japonskih letal.

Včeraj dopoldne se je pojavilo sovražno ladjevje v vodah severozapadno od Sumatre. Sovražna letala so prodrla nad severni del otoka. Kolikor je sedaj znano, go sestre je japonske čete v obrambnih bojih 26 letal Japonske zebre so zelo majhne.

Tokio, 7. I. Kakor javlja japonski glavni stan so sestrelili Japonci 17 letal ter poškodovali 8 nadal njih ob prikih sovražnih letalskih napadov na Formozo in Okinavske otoke.

Madrid, 7. I. Kakor javlja agencija EFE iz Washingtona je objavila severnoameriška admirali-teta da je sovražnik na Pacifiku potopil 1525 tonsko ameriško podmornico »Har-der«. S podmornico se je potopilo tudi 65

članov posadke s svojim poveljnikom vred, ki je bil eden najboljših ameriških podmorničkih častnikov. Razen tega je objavila ameriška admirali-teta brez natančnejših podatkov izgubo dveh »majhnih« edinec severnoameriške mornarice, dveh brzih bojnih čolnov in ene izkrcevalne ladje.

Tokio, 7. jan. Japonski glavni stan je večerj objavil: 3 letala posebnega napadalnega zbora Sinču so 4. januarja zvečer napadla sovražno ladjevje, ki se je pri Soču v bližini Mindora pripravljalo na izkrcanje. Potopila so tri prevozne parnike. Oddelki posebnega napadalnega zbora Isej so 3. januarja napadli sovražni konvoj zapadno od Luzona ter potopili s štirimi letali dve nosilki letal in eno bojno ladjo. Tokio, 7. jan. Kakih 70 do 80 ameriških bombnikov tipa »B 29« je napadalo v soboto z nekega kitajskega oporišča zapadni del otoka Kitajke.

Odnosaji med Japonsko in Turčijo prekinjeni

Amsterdam, 7. jan. Kakor javlja Reuter iz Carigrada, bodo prišli spritno prekinitve diplomatskih odnosov med Turčijo in Japonsko, ki se je izvedla v soboto o polnoči, vsi Japonci v Turčiji pod policijsko nadzorstvo in bodo toliko časa internirani, dokler jih ne bodo zamenjali s turškimi državljani, ki se mude trenutno na Japonskem. V Carigradu je sedaj zelo malo Japoncev. V Carigradu je sedaj zelo malo Japoncev in konzularni uradniki Japonskih trgovcev v Carigradu ni.

Tokio, 7. jan. »Mainitš« označuje prekinitve diplomatskih odnosov med Turčijo in Japonsko za breznomembno. List prikazuje dolgoletna prizadevanja Turčije, da bi ostala izven sedanjega spora, ter pri-

Der Wehrmachtbericht vom Samstag:

Deutscher Vormarsch in Lothringen und in Elsass

Deutsch-ungarische Besatzung in Budapest behauptet sich weiter

Aus dem Führerhauptquartier, 6. Jan. DNB Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Die schweren Kämpfe an den Flanken des Frontbogens zwischen Maas und Mosel dauern an. Die amerikanische Armee, die mit starken Kräften gegen unsere Nordfront ansetzte, blieb unter hohen Verlusten im Abwehrfeuer liegen. Im Raum von Bastogne warfen unsere Panzerverbände von Norden und Osten angreifend den Gegner in Richtung auf die Stadt zurück und machten über 400 Gefangene.

In Lothringen wie im Elsass sind unsere Truppen im Vormarsch. Bei der Verfolgung des Feindes wurde das gesamte Gebiet zwischen Weissenburg und Selz am Rhein von den Amerikanern gesäubert, zahlreiche Ortschaften zurückerobert. Nördlich Strassburg erzwangen unsere Truppen in überraschendem Vorstoss an mehreren Stellen den Übergang über den Rhein.

Im Westen wurden gestern 35 feindliche Panzer vernichtet oder erbeutet. Starke Strosstruppe der Festungsbesatzung von Grionde-Nord sprengte die Bahnlinie nach Saunon auf 6 Kilometer Länge und zerstörte die dort gelegenen feindlichen Feldstellungen.

In Mittelitalien wiesen unsere Truppen nördlich Faenza feindliche Angriffe ab. Am Südrand des Comacchio-Sees kamen die dort ansetzenden britischen Verbände vor einer neuen Abwehrfront zum Stehen.

Auf dem Balkan verlor der Gegner südlich Vukovar an der Donau in den Kämpfen der letzten Tage über 850 gezählte Tote. Auf der Flucht vom Kampffeld liess der Feind seine gesamten Waffen, darunter 96 Maschinengewehre und 22 Panzerabwehrkanonen in unserer Hand. Auf deutscher Seite sind in den gleichen Kämpfen 10 Mann gefallen.

Die deutsch-ungarische Besatzung von Budapest behauptet sich weiter gegen die Angriffe der Bolschewisten die gestern vor allem an der Ostfront geführt wurden. An der Südgrenze der Slavaken hält der feindliche Druck zwischen dem Gross- und Gress-Stoffeldorf an. Die Mehrzahl der sowjetischen Angriffe scheiterte bereits im Abwehrfeuer vor unseren Stellungen.

Grenadiere und Panzer brachen im ostpreussischen Grenzgebiet nordwestlich Filipow überraschend in ein tiefgelegenes Grabensystem der Bolschewisten ein. Nach Vernichtung von 15 Panzern und 29 Geschützen kehrten sie mit zahlreichen Gefangenen und Beutewaffen in die eigenen Stellungen zurück. Der Feind erlitt bei diesem Unternehmen besonders hohe blutige Verluste.

Am Tage waren der westdeutsche Raum und das Rhein-Main-Gebiet Ziele des anglo-amerikanischen Bombenterrors. In den Abendstunden führten die Briten zwei Terrorangriffe gegen das Stadtgebiet von Hannover. Gleichzeitige warfen britische schnelle Kampfflugzeuge Bomben auf die Reichshauptstadt. Durch Nachläufer wurden 28 durch Flakfeuer der Luftwaffe weitere 21 feindliche Flugzeuge fast ausschließlich viermotorige Bomber abgeschossen.

Conj. čitateljem pravoslavne vere želim: Čestit Božić!
»Slovenski Narod« »Jutro«

ELASove čete zapustile Atene

Stockholm, 7. jan. Kakor javlja agencija Reuter iz Aten, so očistile britanske sile s podporo oklopnikov in letal nadajajo področja v zapadnih in severnih predmestjih. V težkih bojih so Britanci odrezali 4 nadajajočice, ki vodijo v sredino mesta ter zaplenili številne zaloge živilskih potrebščin in streliva. Najbolj boji so se razvili v bližini trga Omonas, kjer so britanske sile v bojih od enega hanejske bloka do drugega zavzele šest ulic. Pri tem so znašale izgube ELASove odredke 51 mrtvih, 72 ranjenih ter 321 ujetnikov. Britanci so od njih manjši napad na angleško bolnico na ELAS-ovem območju 6 km od Aten.

V petek zvečer je objavila agencija Reuter dopolino, da je po uradnih poročilih iz Aten prenehal v petek v Atenah in Pireju vsak organiziran odpor.

Stockholm, 7. jan. Kakor javlja Reuterjev poseben dopisnik R. B. Gjo, so se umaknile ELASove čete iz Aten se se pomikajo po trenjavnih cestah v gore.

Nadajajo javljajo, da so se umaknili ELASovi odredki iz Pireja v smeri proti Teoni.

Amsterdam, 7. jan. Reuter poroča, da so bile Atene s Pirejem do petka zvečer popolnoma osvobodene ELASovih čet. Le nekaj ostančev je bilo še v severnem delu grškega glavnega mesta. O neki britanski koloni javljajo, da napada izven Aten v smeri proti zapadu utrjene ELASove postojanke pri Eleusisu. Od petka zgodaj zjutraj britanske čete v Atenah niso več naletela na noben odpor. Sedaj imajo v rokah vse tri glavne ceste, ki vodijo iz Aten v smeri proti severu.

Stockholm, 7. jan. Kakor javljajo iz britanskih novinarskih krogov v Atenah, je general Scobie pripravjen, da se znova sestane z voditelji ELASA ter se pogaja o novih pogojih, ki naj bi vključevali tudi vprašanje ujetnikov in talcev. ELASovci pa se motijo, ako mislijo, da bo sedaj, ko so se umaknili iz Aten in Pireja ter opustili borbo v Atenah, pristal na premirje.

Konferenca treh

Amsterdam, 7. jan. Radio London javlja, da je izjavil predsednik Roosevelt večerjaj na sestanku z novinarji, da se bo sestel s Churchillom in Stalinom šele po 20. januarju. Dne 20. januarja bo namreč presel na ustavo kot novozvoljeni ameriški predsednik Roosevelt je izjavil, da bo sta kraj in čas sestanka odvisna od vremenskih prilik.

Nakupovalnica Socialne pomoči kupuje stara oblačila, obutev, perilo, posteljnino itd. po dnevni ceni.

»Dajniška skupina Jadransko Primorje« RADIO LJUBLJANA

7.00—7.10: Poročila v nemščini; 7.10—9.: Jutranji koncert; vmes: 7.30—7.40: Poročila v slovenščini; 9.00—9.10: Poročila v nemščini; 12.00—12.30: Napoved sporeda, nato: Opoldanski koncert; 12.30—12.45: Poročila v nemščini, poročilo o položaju in poročila v slovenščini; 12.45—14.00: Salonski orkester vodi A. Dernelj; 14.00—14.10: Poročila v nemščini; 14.10—15.00: Vsakemu nekaj; 15.—17.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda; 17.—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini; 17.15—18.30: Prenos osrednjega nemškega sporeda; Pester zabavni spored; 18.30—18.45: Glasbena medigra; 18.45—19.00. Segave besede, govori Ljotze Zupanc; 19.00—19.30: Igra šramel »Štirje fantje; 19.30—19.45: Poročila v slovenščini; 19.45—20.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda; 20.00—20.15: Poročila v nemščini; 20.15—21.30: »Lz opernega sveta, glasba iz Gluckove opere »Orfej in Evridika«, sodelujejo: radijski orkester pod vodstvom Demetra Zebreta, sopranistka Ksenija Vidajčeva, altistka Franja Golobova, sopranistka Janja Baukar-Strle in komorni zbor; 21.30—22.00. Kratke melodije; 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda; 22.15—23.00. Glasbeno potovanje; 23.00—24.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda. Glasba pred polnočjo.

Sobotno nemško vojno poročilo:

Nemško prodiranje v Loreni in v Alzaciji Nemško-madžarska posadka v Budimpešti vztraja dalje

Führerjev glavni star, 6. Jan. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

Težki boji on bokih bojišnega loka med Manso in Mozele se nadaljujejo. I. ameriška armada, ki je naskočevala z močnimi silami naše severno bojišče, je obtičala z visokimi izgubami v obrambnem ognju. Na področju Bastogne so vrgli naši, s severa in vzhoda napadajoči oklopniki oddelki sovražnika v smeri proti mestu. Ujeli so preko 1000 ljudi.

V Loreni ter Alzaciji prodirajo naše čete dalje. Pri zasledovanju sovražnika so pregale Američane z vsega ozemlja med Weissenburgom in Selzom ob Renu ter ponovno zavzele mnogo krajev. Severno od Strassburga so izsilile naše čete s presenetljivim sunkom na več mestih prehod preko Rena.

Na zapadu smo uničili ali zaptentili večeraj 33 sovražnih oklopnikov.

Močne napadalne čete trdnjavske posadke Grionde-sever so pognale v zrak 6 kilometrov železnice v Saunon ter razrušile tamkajšnje sovražnikove poljske postojanke.

V srednji Italiji so odbile naše čete sovražne napade severno od Faenze. Ob južnem bregu jezera Comacchia smo zaustavili tam napadajoče britanske oddelke pred novo obrambno črto.

Na Balkanu je izgubil nasprotnik južno od Vukovara ob Donavi v bojih zadnjih dni nad 850 naštetih mrtvih. Pri begu z bojišča je prepustil sovražnik našim četam vse orožje, med drugim 96 strojne in 22 protitankovskih topov. Na nemški strani je padlo v istih bojih 10 mož.

Nemško-madžarska posadka v Budimpešti vztraja dalje kljub napadom boljševikov, ki so večerjaj pritiskali zlasti na vzhodnem bojišču. Na južni meji Slovaške se nadaljuje sovražnikov pritisk med Hronom in Rimavsko Sobotno. Večina sovjetskih napadov se je izjalovila že v obrambnem ognju pred našimi postojankami.

Grenadirji in oklopniki so vdrlj v vzhodnopruskem območnem ozemlju severozapadno od Filipova v presenetljivo globoko razporejen sistem boljševiških jarkov. Po uničenju 15 oklopnikov in 29 topov so se vrnili z mnogimi ujetniki in velikim plonom na svoje postojanke. Sovražnik je imel pri tej akciji posebno visoke krvne izgube.

Podnevi sta bila zapadno nemško področje ter ozemlje ob Renu in Menu cilja angloameriškega bombniškega terorja. Zvečer so Britanci dvakrat teroristično napadli področje mesta Hannover. Istosodno so vrgla brza britanska bojna letala bombe na glavno mesto države. Nočni lovci so sestrelili 28 protiletalsko topništvo pa nadaljnjih 21 sovražnih letal, skoraj same štirimotorne bombulke.

Moskva je priznala Lublin

Sovjetski veleposlanik v Lublinu je že imenovan

Stockholm, 7. dec. Kakor javlja agencija »Tass«, je priznala sovjetska vlada lublinski komite formalno začasno poljsko vlado ter imenovala Viktorja Sahareviča Lebedeva za veleposlanika v Lublinu.

Poljska zadeva se torej tako razvija, kakor je bilo pričakovati. Moskva je ustvarila dovršeno dejstvo ter speljala poljsko zadevo v siepo ulico. Londonski begunski Poljaki so dobili s tem nov udarec v obraz. Agencija Reuter javlja, da je delovalo poročilo o priznanju lublinske »začasne vlade« po Sovjetski zvezi kot bomba v krogih londonskih begunskih Poljakov, čeprav so mnogi od njih trdili, da jih to ne preseneča. Agencija Reuter dalje pravi, da je bil prvi komentar v krogih poljske begunske vlade v Londonu tale: »To otežuje sporazum med združenimi narodni.«

Nadalje poroča agencija Reuter z ozirom na reakcijo v Londonu, da moskovski ukrep nikakor ne bo vplival na politiko britanske vlade. Britanska vlada vztraja nadalje pri priznanju poljske begunske vlade v Londonu. Dalje poroča agencija Reuter, da so izjavili uradni krogi, da se je Velika Britanija pisмено dogovarjala s Sovjetsko zvezo glede vprašanja priznanja lublinskega komiteja, da se pa ta pogajanja še niso zaključila s sporazumom. Reuter smatra, da sovjetska odločitev ni povzročila v Londonu nobenega presenečenja.

Radio London javlja, da so v Washingtonu uradno izjavili, da je bila vlada Zedinjenih držav že pred štirimi dnevi poučena o ravnanju Sovjetske zveze v vprašanju priznanja lublinskega komiteja. S tem v zvezi izjavljajo v pristojnih ameriških krogih, da bo vlada Zedinjenih držav nadalje priznavala poljsko begunsko vlado v Londonu.

»Fini Poloniae«

Berlin, 7. jan. Diplomatski dopisnik DNB dr. Siegfried Horn pravi:

Z imenovanjem diplomatskega zastopnika pri lublinskem poljskem odboru, ki je po nalogu zaprosil Sovjetsko zvezo za vzpostavitev diplomatskih odnosov, je izvedla Moskva samo konsekvence iz skrbno pripravljene razvoja vsega poljskega vprašanja. Ko so sovjetske podružnice Litva, Ukrajina in Bela Rusija poslane diplomatske zastopnike k lublinski vladi ter s tem de facto priznale lublinski komite za začasno poljsko vlado, je sledil kmalu tudi drugi korak namreč priznanje de jure po Kremlju. Uradno sovjetsko sporočilo o vzpostavitvi diplomatskih odnosov z lublinskimi Poljaki namreč ne pomeni nič drugega. Moskva je uradno pokazala, da smatra Poljsko odsej za svojo izključno politično domeno ter enkrat za vselej odklanja vsak kompromis z londonskimi begunskimi Po-

Pomagajte, dokler lahko še pomagate

Z letom 1945. smo na našem ožjem področju stopili v četrto leto vojne, ki d ugod divja že dve leti več. Na pragu 5. stega etaja vojne opažamo v našem mestu neke pojave, preko katerih nikakor ni moči iti. Stevilo od vojne prizadetih siamo naršča; zmeraj več je siromakov, ki so nenadno in brez jasne krivde ostali brez strehe, oblike, obutev in drugih sredstev. Pri njihovi stiski se z naraščajočimi silami uspešno boro dobrodelne ustanove, ki bodo vsaj olajšajo. V borbi, pot; bedi pa so pasivna postavka tisti imoviti meščani, ki jih vojna neposredno ni zadelala in ki sicer vidijo okrog sebe same razvne in pogo-rišča, pa jih vse to prav nič ne gane.

Nerazumljivo je, da ti ljudi je še da-eno-iso izprevideli, da smo v vojni! N. J. Brž sami vojne še niso okusili! Zato nadajajo svoje brezskrbno, selično življenje in jim ni prav nič mar, če njihovi vojaki preze- bajo sredi zime, če kčni in zpuščeni, brez lastnega doma tavajo po svetu.

Pomanjkanje osnovnega socialnega čuna je pri nekaterih očito. Sta vrana ačni ne verjame! Popolnoma razumljivo, kdor sem ni izkusil stiske, pač ne razume siske svojega bližnjega. Za takšne ljudi me on nima časa. Zanj so to nevedčnosti, ki bi mu utegnili zagreniti kako uro njegov g ugodja.

Zivljenje pa gre svojo pot in ima pri tem nekalsne zakone pravilne osvete. Danes nekateri zakrknjeni bo atji počajo po-magati siromaku, celo vrsto izgovorov na-va-ajo v svoje opravililo.

Vi vsi, ki nosite v srcu kamen namesto srca, pomislite, da lahko sami zaidete v prav takšno ali celo še hušjo bežo v ka-teri so se znašli že mnogi vaši rojaki in rojakinje. Pomislite, da boste lahko tudi sami primerani prositi podporo in da bo vaša prošnja morda odkosena. Ali si ho-rite predstavljati kako je čovku, ki si ho-di po mestu in ne vé, kam bo šel zvečer spat, ker nima doma? Ki ne vé, kaj bo jedel,

Obvestilo

S stalno pomoč sprejema še nadalj-prostovoljne prispevke v svoji pisovalnici, v Gradišcu št. 4, nasproti Dramskemu gie. dailišču (tel. št. 30-39).

Prosmo zato vse, ki so pripravjeni da-rovati Socialni pomoči v blagu zlasti oblačila, da izročijo te predmete v poslo-valnico, ali pa sporočijo svoj naslov poslo-valnice ali orednjemu uradu Socialne pomoči: Gospodovetska c. št. 21 (tel. št. 39-01), da pride naš namestencec po da-ro-vne predmete. Prav tako sprejema poslo-valnica tudi denarne prispevke.

Torej pomagajte, dokler lahko pomagate!

»Socialna pomoč«

Ob mučeniški smrti beograjskega nadškofa

V nizu črnih vesti, ki prihajajo iz Beograda o divjanju komunističnih oip proti neoznim b. o. r. m. meščanom je najbolj globoko presunila slovensko avno t vest, da se je pridružil neštetim egim komunističnim žrtv tudi beograjski nadškof dr. Josip Učič. Bl. gop ko ni v okci cerkveni dostojanstvenik je postal žrtv stresa v tlnik samo zato, ker ni hotel po-zgledu svojih mučeniških prednikov zapu-stiti v varstvo mu izročene črede. Vtrajal je na svojem mestu, kakor so vtrajali pred jodi od istih rok na isti in čin umor-jeni španski in ruski katoliški škofje, ki so do svojega poslednjega diha zvezo z-polnjevali narečilo Učičnika: »Pasi moj ovce!«

Z nadškofom dr. Josipom Učičem je le-gel v grob naš istriški rojak, ki je živel od rane mladosti samo Bogu in narodu. Kot sin prenošte kmetijske družine v Paznu je bil nep ostano naitisnelo povezan s tega-bomi nadohji potrebni in nabitostih slojey našega ljudstva, za katere se je tru-dil in pehal vse do svoje mučeniške smrti. Morda je bilo ravno ta slab za ne izjave in razjažene tisti vzrok, ki je nagnal go-spode »slovenske komuniste«, ki danes ve-dre in oblaščile v bivši neostonici, da so tega mlča zločinca pehnili v grob Usa-mo, da bo strošna smrt beograjskega nadškofa dr. Učiča, ki je bil tudi v Ljubljani kot bivši profesor na ljubljanskem vese-l-

lišču dobro poznan, odprla oči še ti tim redkim našim prikritim simpatizerjem ofarice, ki še vedno pokušajo op avičevati krvave komunistične zločine kot izročke revolucionarnih borb.

Pokojni dr. Učič je bil vse prej kakor kontrarevolucionar in gotovo eden tistih katoliških svecenikov med našim ljud-stvom, ki se ni nikoli vmešaval v dnevne politične borbe niti v najbolj normalnih prilikah, kaj šele sedaj. Zato je bila nje-gova mučeniška smrt samo plod tistega satanskega sovraštva židovskega marksiz-ma, ki ruš in ubija vse, kar prisega in veruje na večne principe tisočletne katoli-ske religije. Sireli, ki so bili poginani v tlnik dr. Učiču, so stili samo njegovo zemsko telo. Niso pa ubili njegovega duha, ki se je uvrstil v legije mučeničkov katoli-ske cerkve, katerih imena se vrste kakor plamen skozi dva tisoč let zgodovine Kri-stove cerkve. In tako bo ostalo ime blago-pokojnega nadškofa dr. Učiča ne samo v spominu vseh poštenih Slovencev in naših bratov na jugu, temveč tudi v analih katoliške cerkve vse do konca sveta; do-čin bodo imena ljudi, ki bodo odgovarjali svoji čas pred božjim Sodnikom za svoja zločinstva pozabljena kakor so pozabljena imena vseh oprčnikov, preganjalcev katoli-ske cerkve in morilcev namestnikov bo-žjih.

Ljubljanska nedelja

Ljubljana, 7. januarja. S praznikom sv. Treh kraljev so zaklju-čeni božični prazniki. Temu prazniku Pra-znijo med ljudstvom tudi mali božič. Pra-znik sv. Treh kraljev je najtesneje pove-zan z lepimi ljudskimi običaji, ki se sicer zaradi vojnih prilik nekoliko stopili v oz-je, ki pa pričajo o njegovem globokem odnevu v našem ljudstvu. Na ta dan na-čno na deželi posebni pšenični kruh, na-zvan popntnik ali prptnjak, božičnik, bo-žič, župnik, župnek, župnjak itd. Okrasen je s testeninimi okraski in testeninimi doma-čimi živalmi.

Ljubljana je imela kljub vsemu pred praznikom sv. Treh kraljev in na sam praznik svojo koledniško romantiko, ki so jo poživljali ljubljanski tečki. Hodili so, prebleščeni kot trije kralji iz Jutrovega, prepevali sneg treh kraljev od hiše do hi-še, od trovine do trovine. Dostojanstve-no so jo mahali ne da bi se nobjeli za koga razen onih, ki so pri njih upali na — liro. Ker je bil izkupiček razmeroma dober, so si to dobro zapomnili in so se naslednji dan snet oglašili. Tako nam je kljub vojnim častom ostal ohranjen ta lepi običaj, ki je zlasti mladini pri srcu.

NA LJUBLJANSKEM KNJIZNEM TRGU so letošnje Vodnikove knjiice, ki so zbudile pri kritiki lepo pozornost hitro poše. Na razpolago je še nekaj izvodov, ki jih ljubiteljski slovenske knjige lahko dobio za 38 lir brošurane, odnošo za 78 lir v polpatno vezane v pisarni Vodnikove dru-žbe Narodna tiskarna, v knjičarni Tiskov-ne zadruze v Šelenburovi ulici 3 ali na v knjičarni Učiteljske tiskarne v Frančiškanski ulici 6.

Zakaj vam leže stare obleke, čevlji in podobno brez laske v omarah? Prodatje jih nakupovalnici Socialne pomoči!

GLEDALISKE NOVICE

Na praznik sv. Treh kraljev sta bili obe predstavi lepo obiskani. Božiček se je po-slavil ob nonodanski mladinski pred-stavi »Prinčeska in zmag« ter razveselil s svojim prihodom ljubljansko mladino. Za vedro razpoloženje je poskrbel »Po-slednji mož« za danes popoldne pa je bil napovedan v Drami Linhartov »Matiček se ženit v Oneri na Jančkovca »Jenufa«. Te dni bo v Oneri prinesena počestitev 20-letnice smrti skladatelja Viktoria Parne, ki ga smemo pritevati med pionirje slo-venske operne ter operne ustvarjalnosti. Težšče skladateljskega stvarstva Viktoria Parne, ki je uglasbil nešteto koracnih, valčkov, raznih komernih instrumentalnih ter vokalnih skladb je bila v prvi vrsti opera, ki se v njej obkoma tridesetletnih obli-k. Njegova prva opera je bil »Tih, spof čelik«. sledila je »Kerčija« nato pa »Stara pesme« Leto 1903 je nastala njegova zna-na opereta »Caroline Amconker«. I. 1907 opereta »Načaka« leto 1909 opereta »Vene-rih hrame« Leto 1917 na se neupodizirana opereta »Zarovalen« v škrinice« Leto 1921 je bila upodizirana njegova opera »Zlato-roze« leto 1924 pa je nastalo leto njegova »Parilica«. V upodizirani »Stara pesmi« ki bo te dni bodo neli glavne partije Janko, Bukočeva, Čuden in Bekovec. Glasbena Ljubljana z zanimanjem pričakuje pre-miere.

ODPRTA NOČ IN DAN SO GROBA VRATA...

Ljubljancani so se v soboto in nedeljo zgnrili k pogrebu številnih blagih pokoj-nikov, ki so nas te dni za zmeraj zapustili. Pokopani so bili zaslužni upokoleni višji magistratni svetnik Janko Bleiwels-Trste-nški poslovodja Souvanove trdnje Sre-čko Pirc, gospa Franciška Vybiralik, po-sestnik in trgovec Franc Juvan, upokoleni višji kontrolor drž. železnice Emerik Wa-tzak; dijak domobranci Marjan Pestotnik, ki je žrtvovao svoje mlado življenje za do-movino; gospodar Ivan Paté; soproga dr-žavnega tožilca gospa Vida Goslarjeva, ki jo je pospremila na njeni zadnji poti mno-žica znancev ob polnoštevini udeležbi Cle-nice Zveze gospodinj, pri kateri se je ple-menita pokojnica počrtovalno udeleževala; nadalje pesnik Jozef Jager, ki je došel 8. januarja ob pogreb glavnega bla-gatnika Pokrajinske uprave Martina Biz-jara. Na noči klave je nadel larutof svo-je dragocene življenje na oltar domovine, dolgoletni odbornik Pokrajinske delavske stavbene stroke g. Edvard Kristan. Blage-ska rajnkoga bodo pokopali v ponedeljek 8 t m. ob 15 uri v 2a. k Sv. Križu. Vsem pokojnikom bomo ohranili trajen in svetel spomin, žalujočim svojim naše globoko sožalje!

VEČ ROJSTEV NEGO SMRTNIH PRIMEROV

Življenje in smrt v Ljubljani kažeta ko-kec pretelkega leta zanimivo sliko: V vseh ljubljanskih župnijah je bilo namreč v pretelcu letu 1218 rojstev in 1104 smrt-nih primerov. Porok je bilo 652 tako se je zaključila laneka bilanca ljudskega gibanja v Ljubljani s številom rojstev, ki je za 114 večje nego je bilo število smrtnih primerov.

NESREČA NE POČIVA

Hrbtenico si je poškodovala zasebnica Violeta Staretova iz Zakolarjeve ulice 11. — Levico si je zlomil pri padcu s klepi pesenikov sinko Pavel Mihevc. — Levico si je zlomil pri padcu 15 letni Stanko Božič. — Z vrelim mlekom se je popela po obeh nogah 32 letna razmaščena žensopisov Marjeta Grbec. — Prva ž. tev letošnje po-letnice je postala 11 letna delavčeva hčerka Marija Zihari Smolnizila je na polede-nih tleh. Ima zlomljeno desno ramo. — S številnimi počakovanji je oblaščala pod nekim avtomobilom 50 letna Gizela Cerjak, Ponesrečenci; se zdravijo v ljubljanski bol-nišnici.

HEMEN

Na praznik sv. Treh kraljev sta se no-ročali v cerkvi Rožlega groba v Štepanovi vasi književnik Karol Mauser in uradnica Sababnovne trdnje Mimica Hobjanova. — Mladoporočencema obilo sreče!

LEPA PUBLIKACIJA NAŠIH ČEBELARJEV

Je izšla te dni v založbi Slovenskega čebelarskega društva v Ljubljani, v tisku Bla-nikovske tiskarne in v uredništvu odličnega čebelarskega strokovnjaka Avguštin Bi-kovca. Zbornik je vsebinsko zelo bogat in obsega 104 strani. Uvodni zvezavek »Ob 33 letnici preustavitve« je prispeval Avguštin Bukovec. Sledijo številni poučni strokovni članki. Inž. Željko Ribar pravi-lja o čebelni paši na kmetijskih kulturah; V. Rojec o barvi in velikosti čebel v luči splošne menovitosti; A. Znidaršič o rent-a-bilnosti čebelarskih obratov; L. Debevec o našem prvem čebelarskem društvu; A. J. o Paglieruzzičevem »Kobariškem pa-nju«; F. L. o prilagoditvi čebelarstva raz-ličnim pašnim razmeram. Znidaršič o ma-lem katekdizu za vzrejalce matice; Fr. L. o življenju v panju; A. B. o tem in onem o pravažanju čebel na pašo; Debevec L. o čebelarskih kronkah. Sledi v pesnevek o čebelarstvu v Bell Krašini in Suhli Kra-jini. A. Znidaršič razpravlja o tem, kako gradimo preprost čebeljak; Fr. L. o čebelarstvu po vojni. Deal nas seznanja s kranjskim čebelarjem Jurijem Jonkelem. J. K. nas uvaja v šteje panjev v letu 1944. Vseh čebelarjev je bilo v Ljubljanski pokrajini 492, panjev na 7888. V. Rojec razpravlja o poreklu čebel. Fr. L. pa piše o svojih opazovanjih o čebelarstvu po sve-to Strle Matje je prispeval drobne slike iz čebelarskega življenja. R. V. pa blo-loške drobne Sledijo razne zanimivosti, ki jih je prispeval A. Bukovec pod skup-nim naslovom »Mali kruheček«. Ob sklenu je še velika C. Kolarjeva črtica »Čebelar Janez« in »Čebelino poslanstvo«. Publica-cija bo zanimala vse čebelarje, pa tudi one, ki kažejo zanimanje za to prekriatno-gospodarsko panogo.

NEDELJSKI PRIPOMBI

Obilno zašnežene pšenične in bodnike so nekateri hišni posestniki odzdrma njih na-mestniki lepo počistili. Zai so med njimi nekateri izleme. Ponekdi so namreč pšeni-čni popolnoma neočistili. Primerno bi bilo počisti prizadete hišne posestnike o dolžnostih, ki jih imajo ter priključiti Po-uku še primerno sankcijo.

Opozorilo

Organi poljskega zbora so prečili strog ukaz, da javno vsake prekršit-vev zateznitve ter vse kršitilje zateznitvenih predpisov takoj prijavijo. — V interesu občinstva je, da se pokorava predpisom protiletalske zaštite, ker bo sicer v nasprotnem primeru zadela kriv-ce občutna kazen (tako velja za nenpo-števane predpise, ob priliki letalskega alarma.

V domobranstvu so strnjene vse zdrave sile našega naroda

Pomembni uspehi slovenskega domobranstva v preteklem letu

Leto, ki je pravkar zašlo v preteklost, lahko upravičeno imenujemo domobransko leto. Nekaj kratkih podatkov nas prepriča o tem. Deanska smer razvoja se je sicer odločila že jeseni 1943. Takrat je krenila večna slovenskega naroda na pravo pot. Na pomembnejše odločitve za našo bodočnost pa so bile izvršene leta 1944. Značilno je bilo to leto zaradi silnega vzpona protikomunističnih in opadanja komunističnih vrst.

KPS je bila 1. januarja 1944. mnenja, da lahko stopi odprto na plan. Komunisti izmenjujejo to dobo sedmo dobo razvoja. V tem času je bil dejanski porast OF, na obzorju pa sta že bila razkorak in demoralizacija — posledica domobranskih udarcev in splošne delavnosti v protikomunistični borbi. Protikomunistična zavest se je dan za dnem stopnjevala. Slovensko domobranstvo je dalo duška svoji borbenosti že prve dni tega leta. Ker so ljudje sami spoznali prave namene OF, so se spontano stali na razpolago protikomunistični akciji. Ta ideja se je vedno bolj širila. Tudi kdor je hotel obstati ob strani, je bil nujno prisiljen, da se pridruži enemu ali drugemu. Kakor izgleda, se OF sprva ni zavedala ustanovitve domobranstva. Tako se je zgodilo, da je AVNOJ lani v novembru odstavil kralja in se proglasil za edino vlado na teritoriju bivše Jugoslavije. Januarja letos pa so začeli komunisti prevladati in postopoma razlagati pravi načrt internacionale. V časih 19. in 20. februarja se je ustanovil SNOS (Slovenski narodni osvobodilni svet) nekakšen komunistični parlament. To je bil prvi korak na poti k boljševizaciji. Tudi SNOS je »ustavil« kralja, ustanovil »skomisljo« za ugotavljanje zločinov in »svetsko komisijo«. Posebno pozornost je vzbudila ukinitve VOSA, katero funkcije je po daljšem času prevzela VDV (Vojska državne varnosti). To je slovenska komunistična GPU. Poleg VDV so komunisti organizirali NZ (Narodno zaščito) kot kriminalno policijo. Potem so bili razpisani davki, volitve in podoben. Napovedana je bila tudi ustanovitev NKOS-a (Nacionalni komitet osvoboditve Slovenije).

Vse te komunistične načrte pa je zmešalo domobranstvo, ki je polno sveže moči in jeklene volje nastopilo svojo pot. V njem so se znova strnile vse pozitivne sile slovenskega naroda in se še podestorile. Za domobranci se je ustvarilo trdno protikomunistično zavezništvo. Tudi tisk je stopil v ofenzivo, kakor je poveljevalstvo IOOF za Dolensko 10. februarja letos pod smrtno kaznijo prepovedalo štiri ljubljanske časopise, enako prepoved so doživeli s strani komunistov tudi primorski Slovenci. Radijska oddaja postala je v Ljubljani že jeseni leta 1943 uradna in svoje sprotne tedenske po dve uri slovenske ljudske oddaje, v katerih so bila obeljana vprašanja, ki so pomembna v tej odločitvi slovenskega naroda. Nadležno so bila prirejana številna protikomunistična predavanja za vse stope prebivalstva. Prve dni lanskega leta je prebivalstvo v navdušenjem podpisovalo protikomunistično spomeno.

Glade na vse to so se začeli komunisti odmikati v ozadje. Le štajerska divizija, ki ni bila za časa poučena o dejanskem položaju, ni sledila taktiki vodstva in je napravila nerodnost, da je prezgodaj izdala resnico o komunističnih namelih. Dne 30. junija leta 1944 je IOOF izdal izjavo, da »zajla domobranci poslednjo možnost rešitve je »stokajšen« prestop, pa tudi za vse »čakavce«, da je edino ta izhod rešitve še odprt kajti »OF... nima navade šariti, niti z praznimi objubami niti z napovedmi. Kar je objubil in napovedal, se je doslej tudi izpolnilo.« Tako so komunisti upali, da bodo razkrojili domobranske vrste. O tem razkroju je od junija dalje pisal ves komunistični tisk. 30. avgusta je Tito nastavljal 15. septembra kot novi »zadnji rok« za vstop domobrancev v NOV. Temu proglasu so hitro pridružili še mobilizacijsko kampanjo, ki naj bi trajala od 20. avgusta do 20. septembra. Kakšen učinek je imelo vse to, je vsem dobro znano. Nasprotno pa je razkorak zaje komunistične vrste, in sicer prav v času, ko se je bojščice približalo tudi naši domovini. Ta trenutak so hoteli dočakati v polni moči, pa se je zgodilo ravno nasprotno. Zaradi tega so začeli prevzemati vsa odgovorna mesta v komunističnih krdeh in v OF. Razkorak pa se še vedno nadaljuje. Tito je proglasil že tretji »zadnji« poziv vsem »zapeljanim«. Tokrat pod krinko amnestije. Istočasno so komunisti proglasi-

Dokazi črno na belem

Zanimiv je prepis dopisa štaba III. Op. Z. Aipske št. 493-13, ki ga je poslal 6. novembra št. 6. Gor. št. 13. Kom. vsem celinim sekretarjem edinic Gor. odreda in ga je podpisal politikomisar tega odreda Stevo Pohor. Navajamo poglavje A točka četrta, ki se glase:

»Vrata v Partijo moramo imeti na široko odprta, pri tem pa moramo pravilno razumeti širino Partije pri sprejemu novih članov. Vse stare partizane, ki s tem, da se borijo v gozdu, izvršujejo program Partije, je treba sprejeti v Partijo, če se čutijo komuniste, priznavajo družabni red v Sovjetski zvezi za pravičen in žele, da bi tudi pri nas vpustili tak družabni red. Vse kandidate je treba sprejeti takoj, razen onih, ki so v času kandidature pokazali, da se v Partiji ne bodo razvili. SKOJ mora postati res masovna organizacija. Paziti je treba, da se v Partijo ne vrinejo tuji

itd. Vse člane Partije pa je treba smelo dvigniti na odgovorna mesta. Štab odreda daje povelja za sprejemanje v Partijo! To je že sam po sebi najjasnejši dokaz, da je vsa tako zvana »osvobodilna« vojska je komunistična milica in nič drugega. To pa dokazujejo besede »Vse stare partizane, ki s tem, da se borijo v gozdu, izvršujejo program Partije« mar niso te besede več kot jasne! Vsi partizani torej, ki se bore v gozdovih, izvršujejo s tem program komunistične partije! Ali smo torej komunisti ali ne?

Izredno zanimivo je, kako gledajo komunisti na kmete (kulake)! Nje smatrajo zgolj za tuje elemente! Naš kmet torej, ki je steber slovenskega naroda, kmet, kateremu se mora vsi narod zahvaliti za svoj obstoj tega našega kmeta nazivajo komunistični zločinci, tuji elementi! Naš kmet sedaj vsaj lahko ve, pri čem je! elementi (kulaki), nezdravi intelektualci

Kako je s komunistično svobodo

Pribečujemo letak, ki so ga ljudje našli v St. Petru pri Gorici. Marsikaj nam pove, pove pa tudi o usodi začetnikov in terencev. Kar čujmo, kaj nam ima povedati: Žrtvujemo vse za svobodo!

Med nami je še vedno veliko ljudi, ki ne razumejo smisla našega osvobodilnega boja, ki ne uvjdi, da mi ne moremo doseči našega cilja z zaslepanimi meščanskimi metodami agitacije in mahanja v prazno, ljudje, ki se ne morejo otresti svojega meščanskega mišljenja.

To so »tovariši«, ki živijo pod okupatorjevo zaščito in mislijo, da se tudi tam borijo za svobodo, če so enkrat odrinili nekaj tisočakov. Mednje spadajo tudi oni »tovariši terenci«, ki so prepričani, da je njihovo skrivno delo, ki ga vršijo, mogoče že od leta 1941, ali 1942, zadostno in da so za našo borbo že dovolj doprneli. Na zadnjeje so suha veja v našem gibanju tudi

oni, ki trdno verujejo, da so žrtvovali dovolj, če sta eden ali dva njihova sinova pri partizanih.

Tovariši in tovarišice! Ali veste, kam vod ta način mišljenja? Do uničenja naše svobode!!! To so naši borci že davno spoznali in se odločili, da vsemu temu napravijo konec.

Pri korekiranju naših edinic XXX. divizije NOV in FOS v Ajdovščino in Vipavo smo pokazali, da nam je zmagala in svoboda več kot tarmanje takih »tovarišev«. Naši borci so nastopili odločno, polni revolucionarnega duha, k kor ga poznajo le borci za svobodo in so pregazili vsa zastarela meščanska morala.

Niso likvidirali le nekaj izdajalcev in okupatorjevih lalpecev, ampak so temeljito počistili tudi vrste tistih »papanov«, ki imajo sinove pri partizanih. Brez ozira in doledno so jim pobrali vse, kar so imeli in kar lahko služ našim borcem za nadaljevanje boja.

To naj vam bo vsem vzled, naj odpre vsu oči, da bomo nadaljevali borbo doledno in brez ozra.

Nočemo uničenja naše svobode! Hočemo svobodo naroda za vsaako ceno!

S. F. — S. N.

Žalostni sadovi »narodnega osvobojenja

Vse bolj kakor vojna z »daljnih bojnih poljan« prizadeva štajerskemu slovenskemu ljudstvu gorje notranji sovražnik: komunistem, ki že dve leti vara preizkušeno in v trpljenju onemogočilo ljudstvo z »neko svobodo«. Pod tem lažnim geslom je zločinska OF na štajerskem poglala tisoče najboljših slovenskih fantov in moč v gozdove in jim s svojim brezmišelnim početjem za vedno prepričala vrnitev v redno in pošteno življenje. Varala je pošteno in narodno zavestno ljudstvo o nekem popolnoma osvobodjenem teritoriju na Dolenskem, kjer vlada zlata svoboda in se sedi mlieko in med. Strašno so obodbe teh nesrečnih, ki so verjeli in bili grozno razočarani... v nebo vpije k tistim zapeljanim, ki so zaupali in mesto svobode našli v gozdovih tragično smrt... Takšne »osvobodjene teritorije« je proglašal komunisti tudi na štajerskem: pohorska republika, savinjska republika, poavska republika itd... OF je nasilno mobilizirala vse moške v hobovih in tih štajerskih ga meseca maja. Slabo oborožene je komunistična komanda sliha v »osvobodila« podletela in vsaj napol negi tar lečni so morali budno stražiti meje »narodnih republik«.

Ze več mesecev se je glasila zapeljiva pesem osvobojenja po skoro vse štajerskem. Tedaj pa je nemška oblast izjala razglašila, da se morajo do 1. decembra javiti vsi, ki so prostovoljno ali prisiljeno šli v gozdove, nihče ne bo kaznovan. Le malo je bilo odzivov, saj je teror zem s oril vse, da ni bilo nikomur mogoče ubežati. Ko je rok potekel, so začeli Nemci z resničnimi akcijami. Najprej so očistili Pohorje. Razpršene skupine se potikajo le še po obronkih obširnih pohorskih gozdov nad Slovenskim Gradcem.

Prav tako so se pretekli teden začele

čistke v Savinjski dolini. Po majhnem, začnem komunističnem odporu pri Mozirju, kjer se je začela »nezavzetna« obrambna linija osvobodjenega teritorija, se je začelo splošno komunistično bežanje v gornjo Savinjsko dolino in še naprej v vsake Savinjske planine. Brez bojev je padla najrdnjejša »narodna oblast«, ki je za vse »večne čase« uvedla v teh krajih »narodno upravo«.

Tudi področje nad Vranskim je izgubilo svoje »osvobodilce«, za katerimi pa ni tankajšnje ljudstvo prav nič zalovalo. Pri tem imajo mnogo zaslug tudi hrabri gorenski domobranci, ki so pokazali ljudstvu, da je v Slovenkem še druga vojska, ki hoče priboriti domov in res pravo svobodo. Tako je komunistem na štajerskem utrpel v zadnjem tednu silne izgube, saj je povsod moral pustiti »rdne položaje« in bežati kot plišna zver v neznanu bodočnost. Koliko mladih in nedolžnih življenj je zoper padlo, kolko zapeljanih žrtev iz najboljših slovenskih fantovskih vrst je zopet zahteval zločinski komunistem za ureničenje svojih proslavenskih in brezbožnih ciljev... Pa tudi doslej še pomorne vsi so po krivdi brezvečnih narodnih izkorenjenjencev začele gorati in narodno premoženje se na vse načine uničuje.

To so sadovi »narodnega osvobojenja« in taka je slika »zlate svobode«, ki jo je prinesla zlagana OF štajerskemu ljudstvu.

Toda tudi štajerski Slovenec se zbija in se skuša otresti lažnih vab o srečni bodočnosti. To dokazuje masovna begstva iz gozdov. Ljudstvo se povsod odvrča od »osvobodilne fronte«, ker vedno bolj jasno spoznava, da se za njo skriva pravi komunistem, katerega štajersko narodno in versko zavestno ljudstvo nikdar ni maralo.

Tragika »osvobodjenek« Francije

»Ročajo« naj jo ljudje, kakor je zglasna Pepca Baker, ki je postala sodaj poročnik De Gaullevo vojske

Nemški dopisnik poroča iz Stockholma sledoč zanimivost. Nekega jutra izstopi na Elzejskih poljanah francoski poročnik iz elegantnega avtomobila. Toda poročnik ni moški, temveč dokolodno rjava gospa. Mimo ideji jo takoj spoznajo: to je plesalka Pepca Baker, ki si je izmislišla sedaj svojevrstno nraškerado. Zadržala leta je bila — seveda samo na papirju — stalno na smrtni postelji. Iz severne Afrike so prhajala razna slaba poročila o njenem zdravstvenem stanju. Po teh poročilih bi morali že davno domnevati smrt, če bi bilo pri vsem tem le 50% resnice. Toda vsa ta poročila so bila samo velik bluff. Jožefina Baker je namre postala med tem — de gaulistička. Zнала je izposlovati od De Gaulle na podlagi neznanih zaslug kot edina ženska v Franciji pravico nositi poročniško uniformo. Če je Jožefina Baker hotela s svojimi namerno lažniviimi poročili o smrti nevarni bolezn

ni vplivati na solzne oči svojih nekdanjih oboževalcev, potem uganja sedaj svoje kupčije z De Gaulleom, če tudi cenijo njeno premoženje na več milijonov.

V čem so njene zasluge? Vsk večer nastopa Jožefina kot poročnik na odru pariškega kazina in razvija ob ploskanju navzočim veliko francosko tobaravnico. Ljudje, ki zapojejo potem skupno s to pretkano mulatko marseletske, pozabljajo očitveno v vinjenem stanju, da je ista plesalka, ki je sedaj uniformirana kot francoski poročnik. Še pred par leti plesala popolnoma naga na istem odru svoj razvzpiti in zloglasni spleš banana. Pozabljajo pa tudi na težko gorje, ki se je zablja v njem Francija po »osvoboditvi«, ko so lahko stopile v ospredje pariške javnosti osebe kakor je nekdanja zloglasna naga plesalka, ki se sedaj spreha po pariških bulvarjih kot francoski — poročnik.

Čudni pojavi v gaulistični Franciji

ki povzročajo Američanom in Angležem težke skrbi

V Angliji čutijo v za njem času posebno skrb zaradi pojavov v Franciji. Toda ne samo Angleži, tudi Američani kažejo strah zaradi tega. Značilna je vest, ki jo je objavil angleški list »Truth«: »Francosko prebivalstvo ne dela danes niti najmanjše azilke med krivci in nekrivci. Tudi ni nobenega znamenja, da bi se to razpolženje ubažilo. Lahko govorimo o pravi državljanjskega prevrata ali puča, ki se pričinja navadno s tem, da se pol doledno pretvezo odstranjujejo morebitni nevarni nasprotniki. Tako so Angleži dobili beželj v glavo. V Parizu ne gre namre več za zasledovanje tako zvanih »kolaboracionistov«, ki so se baje »kompromitirali« za radi svojega sodelovanja z Nemčijo. Skrb Anglije in Amerike se stopnjuje predvsem zaradi tega, ker se lan na dan vrstijo novi dokazi, ki kažejo, da se hoče Moskva iznebiti svojih vodilnih nasprotnikov v Franciji. Tako se pojavljajo tudi aretacije Ch. Maurrasa, ki je težko o njem trditi da bi bil Nemcem prijazen ali naklonjen. Bil pa je od vsega početka prot vsakemu komunističnemu eksperimentiranju. In v tem je bil vzrok,

da se pri tem spreznili celo njegovo znano Nemčji sovražno mišljenje ter razpoloženje. Imel je pač svoje pristaše in bi lahko pripoznal gro Moskve. Zaradi tega bi imel tudi možnost da bi svoje mnenje javno objavil. Torej vojno nevaren mož!

Po drugi strani pa kaže gaulistična Francija neko neverjetno »svelkodušnost«. M. Thoez je bil ob prihodu v Pariz navdušeno sprejet, če tudi je v težkih okoliščinah zapustil Francijo kot dezertar. Njegova slika je izvešana poleg De Gaulle na vseh nalepkih tablah in v vseh prostorih. Pozabljeno je, da je v težkem trenutku izdal svojo domovino. Degaulistična Francija pa istočasno zapira ljudi, ki so bili pripravljeno žrtvovati svojo srčno kri za francosko domovino.

Komunistična taktika se kaže tudi v jujni Italiji v dvojni luči. Med t m ko so Tomiatitveji komunisti z govarjali po Bonomičevem režimu odredene mobilizacijske ukrepe in med tem ko so dobili strahljak je ostaniške demonstrante, pa kažejo s »daj namero da razkrojilo v zvezi z občinskiimi volitvami državno avtoriteto, ki to na znan simbolizira sedanja trah Bonomičev režim. Tudi v taboru ostalih političnih skupin in skupine v jujni Italiji postalo jasno, da bodo občinske volitve postale notranjeitalijanski razvoj Komunistični »čakalini« pri tem na meč svojih organiziranih odločitev na bo komeno »možna« večina italijanskega naroda, ki se ne bria za imo raznih strankarskih skupin in ki ga muhi skrb za vsakdanji kruh in delo, ki ga ni.

Zakaj ne smejo ameriški vojaki govoriti z nemškim civilnim prebivalstvom

Značilno je poročilo neke poročevalske agencije ki navaja, da je bilo več ameriških vojakov discipliniranih in kaznovanih s posebnimi odteljaji pri plačah ter drugimi ukrepi, ker so navezali »prijateljske stike« z nemškimi civilisti. Istočasno pa je objavil dnevnik »Daily Telegraph« vest, da je Eisenhower prepovedal svojim vojakom, da bi govorili z Nemci, da bi se dali vabit; po nemških civilistih, da bi sprejemali kakšne časopise ali knjige ali da bi bili v kakršnem koli stiku z nemškimi državljani. Ta zadeva bi ne vzbujala pažnje, saj ni med Nemci nikogar, ki bi hotel obgovati s tujimi vojniki, ki jih je židovstvo poslalo v Evropo za uničevanje nemške ter evropske kulture. Nemec, ki bi povabil kakšnega sovražnega vojaka, bi ne smel biti po 24 urah več med živimi.

Ce pa se znan nemški dopisnik Martin Schwabe ukvarja s temi odredbam ameriškega in britanskega vojnovega vojaškega poveljstva, potem je to predvsem zaradi strahu, s katerim gledajo Britanci in Američani na bližnje dogodke ne le iz vojaških, temveč tudi političnih razlogov.

Verjetno so govorili ameriški vojniki, ki so bili kaznovani ne ameriških nadzornih organih z nemškimi civilisti o brezpomembnih vaskdanjih stvarih. Toda to je strogo prepovedano. Zakaj? Navedeni nemški dopisnik opozarja, da je smel nemški vojak v zaslednem sovražnem

ozemlju zmeraj navezati stike s civilnim prebivalstvom. Tudi v sovjetiji so obč vali nemški vojniki brez vsakih omejitev z domačim prebivalstvom. Preočevali so v zasebnih stanovanjih in politične ideje. Nove Nemčije so se navzlic temu širile od ust do ust. Narodno-socialistična Nemčija ni imela nobenega strahu zaradi tega, če so nemški vojniki govorili s komunističnimi Rusi, liberalnimi Francozi, Belgijci ali Nizozemci.

Strogi ukrepi ameriškega vrhovnega vojnovega vodstva pa kažejo strah, da bi angleški ter ameriški vojniki lahko v razgovoru z nemškim civilnim prebivalstvom spoznali prava ozadja židovskega hujskanja. Tudi bi se lahko prepričali, da je popolnoma napačna slika o Nemcih, ki jim je bila prikazana v lažnih, varljivih propagandnih člankih. Martin Schwabe pravilno sklepa, da bi ameriški ter britanski vojniki lahko prišli ob natančnem spoznavanju sedanjege ustroja nemške države ter njenih pridobitev od prepričanja, da so v narodno-socialistični Nemčiji že davno izpolnjene najvišje želje, ki danes o njih še sanjajo britanski ter ameriški delavci. V tem je pravi vzrok, zakaj ne smejo ameriški vojniki govoriti z nemškim civilnim prebivalstvom. Zakaj ne smejo sprejemati od njega nobenih knjig ali časopisov in zakaj ne smejo z njim navezati niti najrajojših stikov.

Spominjajmo se brezdomcev, darujmo za Zimsko pomoč!

Kulturni razgledi

G + M + B v naših priimkih

Krstna imena Gašpar, Melhijor in Boltežar živijo v številnih priimkih — Odkod imeni gašperček in boltek?

V poznem srednjem veku, ko so na Slovenskem iz krstnih imen ravno nastajala in se uveljavljala rodbinska imena, so iz naših krajev radi romali častit relikvije sv. Treh kraljev v Köln ob Renu ali v Kelmoraju. Kljub temu poživovalnemu čaščenju pa se imena sv. Treh kraljev, Gašparja, Melhijorja in Baltazarja, nikoli niso prav posebno rabila in se niti od daleč ne dajo primerjati z znanimi našimi krstnimi imeni, kakor so Jurij, Janez, Matej, Andrej itd. Takšno stanje nam izpričujejo za starejšo, za postane priimkov merodajno dobo razni urbarji. Tako n. pr. v sevniškem urbarju iz leta 1448. naših imen ni najti, dočim v turjaškem urbarju iz l. 1467. nahajamo nasproti 55 Jurijem in 38 Janezom le 3 Gašparje; nekoliko pogosteje srečujemo naša krstna imena na Stajerskem, kakor nam kaže ta n. pr. spodnjepoljski urbar iz l. 1504. in vuzeniški iz l. 1586. V odvisnosti od teh ugotovitev je tudi večje ali manjše število slovenskih priimkov, ki so izvedeni iz omenjenih krstnih imen.

1. Krstno ime Gašpar se izvaja preko svetopisemske oblike Kaspar iz perzijskega Kaspār, ki pomeni »zakladnik«. Kot osebno ime so ga naši predniki nekoliko bolj uporabljali kakor pa mi, zato ga imamo razmeroma precej dobro zastopane v priimkih V slovenski narodni obliki nastopa v začetku imena vedno glas g, v sredini pred p pa glas š, le redko tudi s, a še takrat bolj v pisavi kot v izgovoru. Oblike, ki imajo na začetku glas k, so nemške.

Ime Gašpar živi v številnih priimkih: Gašpar in Gašper na Stajerskem, Gašparič in Gašperič ravno tam, Gasparitsch na Kočevskem, drugod Gasparič, Gašperič in Gasparič na Gorenjskem in Primorskem, Gašperšič na Gorenjskem in Dolenjskem, Gašperc in Gasperc v okolici Ljubljane, Gašpiric v Solčavi, Gašparček in Gasperček okoli Ljubljane, Gašparec, Gašparovič na Stajerskem in Gašparjevec kot hišno ime v Podlukovici pri Brezovici.

Iz nemščine žive med nami imena: Kaspar in Kašpar, Kasper in Kasper ter Kasperec, iz pomanjšane oblike Kasperlin pa na Gorenjskem Gasperlin.

Iz italijanske oz. furčarščine so priimki: Gaspari in Gašpari na Stajerskem; Gasparini in Gašparini ter Gasperini in Gašperini na Primorskem, Notranjskem in Gorenjskem (v Kamni gorici so se naselili italijanski Zebljari) ter Gašparut in Gašperut na Dolenjskem.

V zvezi s tujim priimkom Gasparji je treba pripomniti, da so priimke kakor Gaspari, Fabiani, Martini, Gregori, Filipi i. dr., sicer reš zanesli med Slovence italijanski naseljenci, toda najbrž ne vseh, kajti nastati so mogli na naših tleh tudi brez italijanskega vpliva in njih nosilci so čistokrvni domačini Slovenci. Za upravičenost takega presojanja omenjenih priimkov nam nudijo dokaze omenjene matice. Iz načina, kako je matičar vpisoval novorojenega otroka v krstno matico ali kako je iz nje izpisoval podatke za knjižno listino, se nam jasno razodeva postopek in razvoj tovrstnih priimkov. Pri vpisovanju novorojenca je namreč matičar k otrokovemu pravkar dobljenemu krstnemu imenu dodal iz prejšnjih zapisov ali pa po ustni navedi še očetovo krstno ime, ki ga je napisal v latinščini roličniku, ker so pri nas vse cerkvene knjige pisale v latinščini tja do l. 1784., ko je zaukazal cesar Jožef II., da morajo v bodoče pisati matice v nemškem jeziku. Tako se je na primer prvotni latinški vpis »Michael filius leg. Caspari« sčasoma skrajšal v »Michael Caspari« in v tej zvezi je latinški roličnik prevzel vlogo rodbinskega priimka. Na ta način je mogel nastati priimek Gaspari na naših tleh in brez italijanskega vpliva; pomembna pa prav toliko, kolikor slovenska tvorba poodetnega imena Gašpari, t. j. mladi Gašpar ali Gašparjev sin. (Na tak postopek je mimogrede opozoril Maks Gorjanc v Etnologu XII, 91.)

2. Ime Melhijor je hebrejsko in pomeni: vladar svetlobe oz. svetli kralj. Kot osebno ime se dandanes navadno sploh ne rabi, a tudi v prejšnjih stoletjih je bilo precej redko in se je po pričevanju urbarjev uporabljalo še najbolj na severnem slovenskem ozemlju. Zaradi tega so tudi priimki bolj redki in še ti po večini s Koroskega in Stajerskega: Melhior ter Melher na Koroskem; Milhar, Melihar, Milhar, Melhar in Melihar v okolici Braslovca ter Milharič v župniji Slavina na Notranjskem. Med Kočevarji so živeli: Melchior, Melchoritsch (Ober-

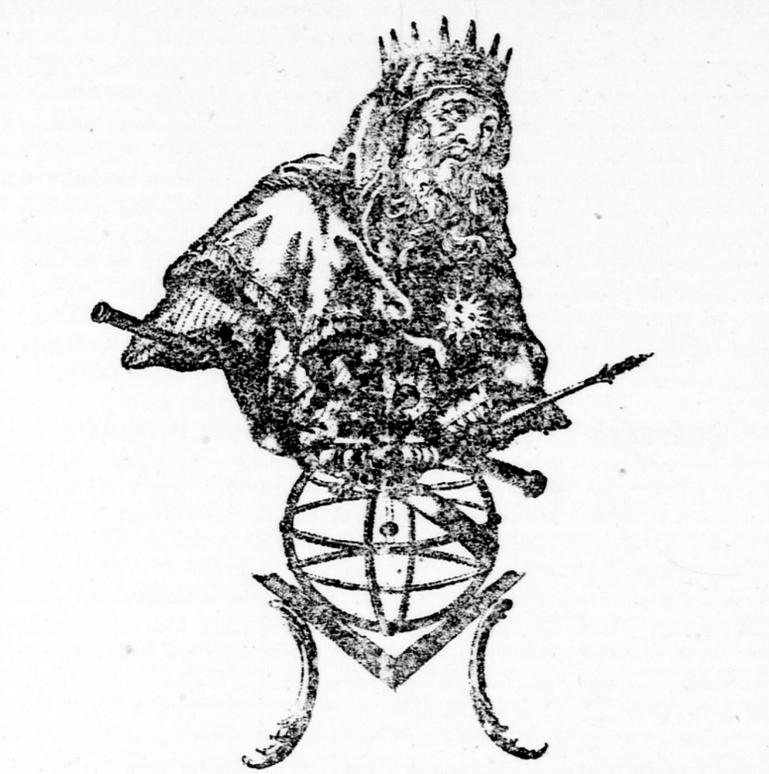
föll, Die Gottscheer Familiennamen, 1882, 13. in Simonič, Etnolog VI, 108) ter Malchar (Etnolog VII, 118).

3. Ime Baltazar, slovensko Boltežar, je po mnenju nekaterih staroperzijsko Balthasar = vladar svetlobe oz. svetli knez, po mnenju drugih pa babilonsko Belsazar = bog ohrani kralja. Kot krstno ime ga imamo v številnih oblikah, o katerih glej Slovencev koledar 1942, 171.

Kot rodbinsko ime nastopa v številnih in različnih oblikah, ki so nastale zaradi glasovnih sprememb in zaradi kraščenja imena. Iz oblike Baltazar imamo: Baltazar in Baltezar ter Boltezar,

Hirbarjeve Moje spomine, str. 7 in 13). — Breznik (o. m.) šteje senkaj tudi gorški priimek Bavčar, Baučar, Baucher (prim. nem. Balzer). Ne sodi pa semkaj gorenjski Boltar, ki je po Andrejki (GMS 1939, 320 in 328) hipokoristikom od imena Ožbolt, dočim se mu zdi izpeljava iz nem. Walter manj verjetna, davi ne povsem izključena. Morda pa je Boltar le tisti posestnik, ki ima hišo pri boltu, t. j. pri pregradu ali braznu. Pravilno razlago nam bo prinesle šele najdeno zgodovinsko gradivo starih listin.

4. Glede krajevnega imenstva je zanimiva ugotovitev, da imamo na Sloven-

podomačeno pa Boltežar in Boltježar na Gorenjskem. Po nemški obliki Waldhauser so posneti priimki: Baltauer, Boltavzar, Boltavzer in Boltavzer in Boltavzer. Koroski Vavtjazer in gorenjski Lavtjazer sta se razvila po Brezniku (KMD 1942, 68) in po Glogarju (Slovar 190) iz Boltžar, po Pinterju (Ljub. zvon 1910, 348) iz Baltheuser ali iz Waldhauser, medtem ko Koštal (tako izvajanje izrecno zavrže) in Izvajal (tako iz Waldhauser (Zivljenje in svet, knjiga 21, 60).

Iz okrajšane imena imamo priimke: Bolta in okolici Domžal, drugod Baltai, Volta in Wolta; dalje Boltič, Boltič in Wolte na Dolenjskem in Gorenjskem (prim. ime Bolkatu Pepe), Boltina na Vsočah in pri St. Lambertu, Baltič, Valtič, Paltič, Boltič in Voltič okoli Krke in St. Vidu pri Stični (če ni morda kateri izmed teh priimkov izveden od imena Ožbolt?) ter Bolda, Boldin in Boldinček (pri Boldinških v Trzinu se je 1851 rodil Ivan Hirbar in Boldinčka so klicali njegovega očeta. Prim.

skem niti enega kraja in niti ene cerkve, ki bi bila nosila ime samo enega izmed sv. Treh kraljev. V naši toponomastiki ne nastopajo nikoli vsak zase, ampak vselej vsi trije obenem pod skupno označbo. Po Glogarjevem Poučnem slovarju imamo kakih 10 cerkev ter štiri kraje z imenom Sv. Trije kralji (pri Merenbergu, pri Slov. Bistrici na Pohorju in pri Sv. Benediktu v Slov. goricah ter v občini Rovte na Kranjskem).

5. Od naših treh osebnih imen je prešlo v obče ime samo prvo: gašperček se zove stalna šalčiva oseba v lutkovnih igrah, kar je iz nem. Kasperle (prim. Kasperletheater), medtem ko gašperček v pomenu majhna železna pečica pa menda ni imenovan po svetniku, ampak je okrajšano iz nemškega Gas-Sparherd (prim. Glogar v Slovarju, 83, in Koštal v Zivljenju in svetu, knjiga 21, 381). Kdo ve, od kod ima pič kalin ime boltek v 3. izdaji Janežičevega slovarja? Stanko Bunc.

Knjižne novosti

Gledališki koledarček 1944-45 je nedavno izšel v tisku Zdravne tiskarne. Uredil ga je s spretno roko režiser Emil Frelin, na čigar pobudo je pred tremi leti koledarček prišel izhajati. Vsi prijatelji gledališča bodo tudi letošnji koledarček iskreno veselili. V njem bodo našli vse, o čemer se želijo poučiti. Gledališki koledarček je tudi s svojo letošnjo izdajo upravičil svoj pravi smisel, ki je v posredovanju med odrom ter občinstvom. Pristrano uvodno besedo je napisal koledarčev urednik Emil Frelin. Zanimanje bodo vzbudili predvsem poučni članki, ki so jih prispevali Vilko Ukmar (Bodočnost opere); Emil Frelin, ki se je s toplimi besedami poklonil manom nrtv. služabnikov slovenske Talije Roberta Primožiča, Nika Stritofa in Joška Koviča; nadalje Milan Skrbincek, ki razpravlja o bistvu in nalogi igralske umetnosti, prof. Sestl, ki podaja pregled slovenske gledališke literature. Nadalje kul-

turni urednik »Jutra« B. Borko, ki je v svojem sestavku o gledališkem poročevalstvu nakazal nedvomno pravilne ter edino možne smerice, ki so veljavne za dnevniško gledališko poročevalstvo. Maša Slavčeva je napisala članek o plesu v preteklosti in sedanjosti. Ob sklepu so še F. Lipahovi »Šopki in venci«. Sledi seznam osebja državnega gledališča v Ljubljani, nato podatki o Zdrženju gledaliških igralcev ter dramatem in opernem repertoarju, seznam gledaliških kritikov. Ob sklepu dragocene knjizice, ki bo nedvomno še poglobila ljubezen do gledališča ter gledališkega umetnostnega ustvarjanja, je priobčenih še nekaj značilnih misli o kritiki (Kronacher, Kerr, Bab in Strndberg), razen tega zabavne gledališke anekdote. Uredništvo je tudi letos razpisalo v želji čim pristranejšega zblizanja med gledališkim občinstvom in odrskim umetnikom 12 lepih nagrad za vse imetnike gledališkega koledar-

čka. Vsak izvod ima svojo številko in 12 izbranih številki prejme lepe nagrade. Zbiranje bo 4. marca 1945. V komisiji so Bravničarjeva, M. Danilova, Polajnarjeva, Hubad, Jan, Janko in Frelin. Zeleti je, da bi prijatelji našega gledališča čim bolj segali po novem koledarčku, katerega važnost vidimo tudi v tem, ker se v njem zbirajo dragoceno gradivo, ki ga bo nekdo s pridom in hvaležnostjo lahko uporabljal bodoči zgodovinar slovenske gledališke kulture.

Jože Tomazič, Mrtvo srce, Str. 120 ocm. 127. V prikupni opremi je izšla nova mladinska knjiga našega izredno marljivega in plodovitega pisatelja J. Tomaziča. Naslov je povzet po prvi pravljici, ki ji sledi še druga »čarovnična hčica«. J. Tomazič nas je doslej razvedl, da nam je v svojih dosežanih spisih zaporedoma odkrival bogastvo pohorske folklorne; ravno zaradi tega so bili njegovi mladinski spisi posebno dobrodošli. V narodopisnem pogledu predstavljajo nenavadno dragoceno. Njegovi nepravilni izrazi pravilno imata usko značilne slovenske, ki nas priteguje v prejšnjih Tomazičevih mladinskih spisih. Nista namreč zrasli iz pohorskega sveta, kjer je Tomazič čvrsto zasidran in kjer mu je dana prilika, da zajema iz nezapirne pravilnosti, skrivnostne pohorske prirodne vabljivosti. Po vsebini nas spominjata obe pravljici na podobno motivnost pri drugih mladinskih pisateljih. Toča osnovna črta je pri Tomaziču samoniklo zarisana. S to tvorno samostojnostjo je J. Tomazič povzdignil kakovosno stopnjo svoje najnovjše slikanje. Mladina bo s toplimi srčnimi utripi sledila na pet mizarjevemu sinu, ki mu ob sklepu kljub težkim preizkušnjam zasije sonce tople sreče ob strani ljubeče ga kraljčice. Ob naslednji pravljici »čarovnična hčica« pa bodo mlada srčeca ves čas v strahu za graščakovega sinčka edinca, ki mu pomaga čarovnična hči iz stalno preteče smrtno nevarnosti v prstost. Ob sklepu sledi neogibna poročila graščakovega sina z ljubečo ga čarovnično hčerko.

Tudi novo slikanico je okrasil in ponazoril s svojimi smiselno dojetimi ter spretno izvedenimi slikami Jože Beranek, ki uživa upravičen sloves mojstrskega ilustratorja. Kakor J. Tomazič, tako bodo naši mladički tudi J. Beranču iskreno hvaležni za prelep, presenetljiv, božični ter novoletni knjižni dar.

Elektro tehniški vestnik. Izšla je trojna številka sklepne izdaje uglednega glasila Zdrženja inženjerske in obrtniškega v Ljubljani. Pravevali so dragocene, strokovno temeljite sestavke dr. inž. Roman Pomuš, inž. R. Poženi, inž. Dušan Krapes ter inž. R. Sever. Ob sklepu je objavljeno sporočilo o ukinitvi »Elektrotehniškega vestnika«, ki je prenehal izhajati zaradi nujno potrebne štednje s papirjem. Čim bo zadevna prepoved ukinjena, bo uprava nadaljevala z izdajanjem strokovnega glasila ter bo skušala nadomestiti vse številke.

Osebnosti

V cerkvi Marije Lurdske v Zagrebu sta se 2. decembra poročila g. Vlaho Paljetak, veletrgovca iz Zagreba, in gđ. Rozica Demšarjeva iz Ljubljane. — V franciškanski cerkvi v Ljubljani sta se poročila 28. decembra privatni uradnik g. Vladimir Čerček in stud. med. gđ. Nada Supan. — Na hrvatski ekonomsko-komercialni visoki šoli v Zagrebu je primolviral za inženjerja ekonomije gđ. Matja Baloh iz Ljubljane.

Delitev medu

Slovensko čebelarstvo nam je na danek v našem listu »Kako sem čakala« postalo posebno, ki v njem pravi, da ni v Društveni čebelarji v času delitve medu, to je prve tri dni v tednu pred Božičem ni bilo čakal v najhujšem navalu niti 10 minut. Društvena čebelarja je pripravila dovolj medu v lončkih po 1/2 in 3/4 kg, ki so jih prodajali pri dveh mizah. Prodajalno ni stala v vsem tednu noben dan ona značilna »kača«. Vse stranke so splošno hvaležne razoren red in točno postrežbo. Če je pa gospa dopisnica čakala v petek zjutraj 22. 12., kakor je razvidno iz njene kopije dopisa, pred 7. uro, preden je bila prodajalna odprta, je to seveda njena stvar in ne zadene čebelarne nobena krivda. Čakanje pač ni bilo potrebno, ker je bilo prav ta dan najmanj strank.

Iskre

Brez ljudi smo lahko, prijatelje pa potrebujemo. Prijateljstvo ne pozna ovinkov. Edini užitek, ki se človeku nikoli ne pritudi, je delati dobro. Zeno lahko poslušamo, ne smemo je pa vedno ubogati. Strašno je biti tust, če ni gluhi in bebast. Če ima poleg žene in snabe še stre, hčere in nečakinje, mora postati strašen, da se ga vsi v hisi boje, če hoče sploh ostati in nji.

Opazka ob robu

V soboto pred Silvestrovim sem bil pričatelj naslednjega pomenka med dvema Ljubljancakama: »Kakšen našrt imaš pa kaj za Silvestrovo?« je vprašala prva. »Oh, se je namurinjala druga, »kaj govoriš o našrtih v teh skisanih časih. Doma ga bomo malo pokronali. Z možem sva povabila družico prijateljev. Zakurila lom v tleh sobah, v sajoni, knjižnici in jedilnici. Potem bom prizgala vse luči, da bo svetlo, kakor podnevi. Za jed in pijačo sem tudi dobro poskrbela. Poem pa radio in gramofon, majo se bomo zavrteli, malo zapeli, da bomo dobre volje dočkali novo leto. Kaj pa hočeš, kako pa naj človek zapravi denar? Jaz zaslužim (je knjigovodkinja ljubljanske uradnice), potem nama pa še hiša nese. Otroci nimava, oblike in obutve imava dovolj, si pa privoščiva od časa do časa kakšno takšno majhno darčilo.« Spomnil sem se svojega nezakurjenega stanovanja in šteditnika, kjer zakurimo samo enkrat na dan za pičlo uro. Spomnil sem se neštetihi, ki bodo silvestrovali ob zmerno zakurjenih pečeh in v pomanjkanju najnujnejšega in rad bi vprašal damo, koliko je od svojega kupa denarja, za katerega je tako v skrbeh, ker ga ne more zapraviti, darovala za zimsko pomoč? Toda se me ne bi mogla razumeti, Kdor nima v teh časih, ko je toliko potreb in nadlog, ki kriče do neba, drugih skrbi, kakor kako bi se zabaval in kaj vse bi stlačil v svoj presveti želodec, ima pač menda tudi namestu srca in vesti — samo svoj želodec! — Označevalo.

Brez tega ne gre

Po letih sva se srečala nekje s starim prijateljem Hinkom. Mislila sva jo skupaj v kavarno v okraju, kamor me redko pripelje pot. V kavarni, v »svof« kavarni, se je Hnek počutil očitno kakor doma. Takoj sem tudi opazil, da ima tu vse polno znanec. Komaj sva sedla za mizico v udobnem kotičku, že je moj Hnek pomahal nekemu v roko. Vsak hip je vstal in se poklonil ali pa vsaj salutiral z dvema prstoma, zahvaljujoč se za pozdrave svojim znancom. — Klanjam se, gospod predsednik! — Moj poklon, gospod inženjer! — Zdravo, pozdravljen redaktor! — Sluga ponižen, gospod ravatelj! Tako in podobno je šlo to neprestano. Niti pokramljat nisva mogla, kakor se spodobi. Sele, ko se mi je posrečilo ujeti prost trenutek, sem dejal Hniku: — Mnogo znanec imaš, kakor vidim. Kakšen predsednik, na je tisti gospod, ki si ga pozdravil prvega? — Če me ubišeš, ne vem. Srečava se tu pogosto, skoraj vsak dan, včasih igrava tudi biljard. Tam on predseduje dan za dnem, tamle v prvem nadstropju v okrogli dvorani in vsi mu pravijo predsednik. To je vse, kar vem o njem. — Kaj na ti ureduj? Kateri list urejuje? S tem morata biti dobra znanca, sicer bi si ne bila tako zaupljivo pokimala. — Niman pojma, dragi moj. Vem samo to, da je urejeval prejšnji mesec lastniku te kavarne nekdo uradno proinjo, da bi mu dovolili plačati dohodninski davek v obrokih, toda to ure evanje ni bilo posebno dobro, ker so kavamarju prošnja vrnili... Seveda smo se mu vsi smejeli. — Kaj na tist gospod tamle pri oknu, ki s' ga tudi pozdravlja ob prihodu, tisti inženjer, če se ne motim. Kdo je to? Zd se mi zelo simpatičen. — Da, simpatičen fant, toda zdi se mi, da se ni nujen, temveč samo tehnik... E. da... prosm te vsi mu pravijo tu inženier, ne morem torej biti izjema med njimi. Sicer pa moreš priznati, da se to družabno nekam bolj spodobi. — Kaj na ta ravatelj, ki sta s' z njim tako prično salutirala? — Lep fant a? Kaj počneš zdaj, ne vem. Vem pa, da je bil med inflacijo nekaj časa ravatelj neke prodajalne, ki je menda že davno propadla. — Če se ne motim je života cela dva meseca, kakor toliko drugih, toda nselov mu je ostal. Družabci bi se zdajle gotovo ne zanimali zanj... Kramlala sva se nekaj časa in obujala spomine na stare čase. Potem je na Hnek popil svojo črno kavo in potrla z žličico po prazni skodelici. — Prihlet je natakar in vprašal z nizkim poklonom: — Kaj bo gospod svetnik že plačal? Danes tako zrodat domov? — Hm... danes se mi mudi. — Ko sva s Hinkom poravnala vsak svoj nezadati račun, in ko je posrežljivi natakar odšel, sem vprašal kar tako mimogrede: — Kako te je tituliral natakar? — »Gospod svetnik?« — Zakaj ti na pravi tako? — Saj niti sem ne vem, dragi moj. Vsi mi pravijo tu tako in prav zares ti ne morem povedati, kdaj in kako se je to začelo... Naj si mar zdaj to prepovem. Saj vendar sam dobro veš, da človek brez titula... to je kar nekann nemumo. Skratka, brez tega v naš družbi nikakor ne gre. Mar ni res tako? — Da bi se moj prijatelj Hnek motil?

Ob zori slovenskega novinstva

Zato si prizadeva Novično uredništvo prikleniti nase vsaj nekatere gospodarske panoge, če je že bila Novicam v poplavi konkurenčnih gospodarstvenih listov iztrgana nesporna vodilnost, še pred desetletji splošno priznana gospodarsko časniško pravostvo. Predvsem skušajo Novice navezati nase slovenske čebelarje v zadrževanju, da se bodo v kmetijskem oddelku ozirale zlasti na čebelare, ker ni nobenega lista, ki bi se ukvarjal s čebelarstvom. Obljuba ni bila izpolnjena v obsegu in s povdarmom, ki bi vzbujal splošno pažnjo in ki bi bilo ob njem mogoče upati na prepričljiv uspeh. Pobuda je bila sicer realna. L. 1882. je namreč prenehala izhajati »Slovenska čebela«, glasilo Čebelarskega društva. Na njene tradicije je navezal ljubljanski mesečnik »Slovenski čebelar in sadjerejec«, ki ga je pa 1889 doletela usoda njegove časniške predhodnice. Novice so priliko izkoristile. Novično uredništvo je domnevalo, da bo s propagiranjem čebelarstva lahko pridobilo naročnike iz naročniškega kadra navedenega mesečnika. Upi so se razblinili, ko je prišel 1893 izhajati »Slovenski čebelar« kot glasilo Slovenskega čebelar-

belarskega društva za Kranjsko, Stajersko, Korosko in Primorsko s sedežem v Ljubljani. Poizkus, okrepljen Novice z večjo pozornostjo, odkazano čebelarstvu, se je ponesrečil. Tudi z drugim adutom, ki se je nanašal na sadjarstvo, niso imele Novice srečne roke. Poizkus je bil prepozno sprožen. Ze štiri leta pred tem je izšel kot uredniška priloga Kmetovalcu »Vrtinar«, list s podobami za šolske vrtinarstvo, vrtinarstvo sploh in sadjarstvo. L. 1901. je sledil vinogradnikom, sadjarjem in vrtinarjem v poduk »Vinarski in vrtinarski list«, glasilo Kmetijske družbe za Trst in okolice. Toda gospodarska strokovna gesla niso mogla Novicam pomagati. V iskanju učinkovitih gesel so zadržale Novice na drugo torišče. Propagandna tpanja so preskočila na stanovsko področje. Mar se bo posrečilo Novicam, usidراتi se vsaj v življenjskem krvotoku določenega stanu, če so ostale v deroci strugi politične diferenciacije brez moči, brez vpliva? Ljubimkanje s kmetstvom ni kazalo nobenega upenja na predoren uspeh. Preveč se je že nakopičilo na slovenskih časniških poljanah glasil in listov, ki so se puili za naklonjenost kmetijskega stanu. Slovenski dnevniki pa so si že izbojevali svoja vplivna področja med slovenskim razumajočim. Tako je preostala Novicam še samo potegovanje za tiste štatale, ki jim primanjkuje časa za prabiranje dnevnikov. Čisto ozka plast slovenske stanovske družbene skup-

nosti je prihajala še v poštev: obrtništvo. Bleiweisovi sledniki kažejo skozi več let vneto skrb za obrtništvo, ki ga hočejo s privzdigovanjem nad drugimi stanovi potegnati v Novično strugo. Kmeti in obrtniški stan sta stebra naroda. V mestih in pa najvažnejši obrtni stan. To je jedini nezavisan stan, na katerega se moremo Slovenci ponašati. Novice nadaljujejo tudi v naslednjih letih s svojim zavzemanjem za »doslej popolnoma zapuščenega obrtnika«, ki nima doslej svojega strokovnega lista. Novično uredništvo izraža hkrati pričakovanje, da se bodo obrtniki Novie tesno oklenili. Zato je bil pritegnjen k sodelovanju znani obrtniški predstavnik M. Kuna.

Tudi akcija za pralobitev obrtništva je bila zidana na napačnih postavkah. Ze usoda dosedanjih obrtniških listov je pričala o tveganosti poizkusa. L. 1885 je ugasnil po štiriletnem izhajanju ljubljanski polmesečnik »Ljudski glas«, ki naj bi ugledil pot ustanovitvi neke srednje obrtne demokratske stranke. Tudi »Obrtniku«, ki ga je izdal Matija Kunc in ki je bil »strokovnjaški list za obrtnike«, ni bila usoda milejšja. Učakal je komaj štiri letnike. Še krajša življenjska doba je bila usojena »Slovenskiemu obrtniku«, izhajajočemu 1893-94 kot priloga vsaki drugi številki celjske »Domovine«. Verjetno je bilo slovensko obrtništvo v svojih stanovskih tradicijah še prehalo izoblikovano, v svoji stanovski zavesti še premalo izgrajeno, v svoji orga-

nizaciji prepovršno sklenjeno, v svojih življenjskih in stanovskih prizadevanjih še preveč tipajoče, da bi lahko zidalo nanj svoj obstanek, trajno izhajanje kakšno obrtniško stanovsko glasilo. (Dalje)

Pogled v preteklost

Ljubljana je v starih časih zelo slovela

Ljubljana je imela v dobi, ko še ni bilo velikih mest, pred dobo industrializacije, ko so se vladale patriarhalne, srednjeveške razmere, mnogo večji pomen kakor pozneje. Tedaj so bila še vsa mesta majhna. Milijonska mesta so nastala šele v novejši dobi. Zato je bila Ljubljana v srednjem veku v primeri z drugim mesti, ki so sicer slovela kot večja upravna središča, dovolj velika. V starih časih ni bila nobena prelopa, če je bila mestna površina velika. Mesto je bilo obzidano in vzdrževano mestnega obzidja je terjalo od meščanov velike žrtve. Zato so se v srednjeveških mestih hiše stiskale na tesnem prostoru. Ceste in trgi so bili tesni in ne moremo si več zamisliti, kako je bil sploh mogoč prostor na njih, zlasti še, ker so na prostem kupčevali številni kramarji in obrtniki.

Iz ljubljanske zgodovine je znano, da je Ljubljana v starih časih zelo slovela; vladarji so zelo cenili meščane, meščani so pa bili tudi ponosni ter samozavestni v svoji neodvisnosti od plemstva. Ljubljana je bila bogata, ker se je v nji zaradi njene lege in svobode, ki so jih vladarji radodarno delili mestu, zelo razvila trgovina. Iz zgodovine je znano, da so ljubljanski trgovci trgovali celo do Dunaja. Ljubljana je bila posrednica za blago iz južnih pokrajin, zlasti iz Benetk, na drugi strani pa so našli trgovci tudi živahno kupčevali z domačimi izdelki in pridelki, s hrvatskim ter banatskim žitom, z goriškimi in istrskimi vini.

Zato je imela Ljubljana v tistih dobah mnogo večji pomen, kakor bi ji ga pripisovali danes. Čeprav je bila tedaj res le mesteca, da so danes celo nekateri trgi večji, so jo upravičeno uvrščali

med najpomembnejša mesta tiste dobe v državi. Zato so jo tudi obiskovali vladarji, a ne inkognito, temveč z vsem pompom tiste dobe. Obiski vladarjev so bili združeni z velikimi slovesnostmi, ki se jih je udeleževala vsa dežela, ne le njena prestolnica Meščani so se čutili prav tako počaščene kakor plemstvo, če ne še bolj. V resnici so se vladarji izkazali zelo naklonjeni meščanom ter so jim ob vsaki takšni priliki poklanjali posebne svobode. Ne smemo pozabiti, da je bilo meščanstvo protitež plemstvu. Meščani so bili podrejeni neposredno vladarju in ne plemstvu, zato so se tudi meščani pogosto pritoževali vladarju nad plemstvom ter iskali pri njem zaščite. Pri vsakem vladarjevem obisku so si meščani tudi prizadevali, da bi čim bolj izkoristili priliko ter pridobili vladarja za svoje želje ter potrebe. Prav zato so obisku vladarja pripisovali tem večji pomen.

Eden takšnih posebno slovesnih, pompoznih obiskov, ki ga omenjajo krajevni zgodovinarji pogosto, je bil jeseni leta 1690. Tedaj je Ljubljano obiskal cesar Leopold I. Sprejel so ga z največjimi častmi, tako slovesno, da nedvomno ni bil slovesnejše sprejet noben vladar, ki je kdaj stopil na ljubljanska tla.

Cesar je prisel v Ljubljano v velikem, nenavadno slovesnem sprejemu. Pri sprejemu so sodelovali zastopniki vseh stanov. Ob takšni priliki, ob vladarjevem obisku, so stanoviti prisegli cesarju pokorščino in zvestobo, zato so pa tudi bili udeleženi že pri sprejemu vsi stanovi. Sprejeto se je bližal mestu po sedanjih Celovški cesti, ki so jo tedaj imenovali Korosko cesto. Velikaj in sploh sprejstvo so spremljali cesarja na konjih. Na čelu sprejema je

jezdila stotinja hrvatskih plemičev iz Vojne pokrajine, iz Karlovca. Vojna pokrajina je bila branik proti Turkom in je imela posebno vojaško upravo. Hrvatski plemiči so bili odet okrog ramen s tigrovimi kožami, kakor pravi zgodovinar. Oboroženi so bili z dolgimi sulicami. Ta stotinja je bila telesa straža generala hrvatske obmejne pokrajine, poveljnika, ki je bil večkrat kranjski deželni glavar.

Zgodovinar pripoveduje pri opisu imenitnega sprejema, da je za stotnjo hrvatskih plemičev dirjal dvajsete ml Slovenec stoji na nocošnem konju. Z desnice je vnel sulico, z levico pa držal konja na vajeti. Junak se je tako izkazal s svojo spretnostjo tudi pred cesarjem. Sredi sprejema je jezdi cesar z nadvojvodo. Obdajala ga je konjenica deželne milice, ki ji je sledil cesarski kirasirski polk Arizaga v osmih oddelkih.

Meščanska garda, oboroženi meščani, je pričakovala sprejeto pri vicekomisarnih vratih (približno pred sedanjim vseučiliščem na Kongresnem trgu, ob začetku Gosposke ulice) in pred deželno hišo. Pri mestnih vratih je stalo 100 mož s svojo zastavo, pri deželni hiši na Novem trgu pa 600 meščanov.

Med cesarjevim bivanjem v Ljubljani so prirejali številne slovesnosti, tudi gledališke predstave, veselice in love. Cesar se je nastanil v škofski dvorcu. V tem postopju se je ustavil v začetku prejšnjega stoletja tudi Napoleon, ko je potoval skozi Ljubljano. Cesar Leopold se je mudil v Ljubljani nekaj tednov, ne le nekaj dni. Medtem mu je ohranila straža meščanska garda, kar je tudi značilno za tedanje razmere. — F. S.

delovanja, svetovnega trga in razpečavanja pridelkov. Dosedanji napredek kmetijstva je omogočal rast velikih mest, ne le, da je industrializacija vplivala neposredno na urbanizacijo; velikih mest ni bilo, odnosno mestno ter industrijsko prebivalstvo ni bilo v veliki, če bi kmetijstvo ne napredovalo tako, da bi se proizvodnja živeža ne povečala kakor se je, F. S.

Hiša na griču

Bilo je ob eni zjutraj, ko je Bertrand, držec že od Pariza volan svojega avtomobila, naenkrat neprijetno začutil, kako mu zahajajo tla izpod koles. Avto se je dvakrat usajal, potem je pa tresel v brzjavni drog ob cesti. Udarec je bil strašen. Bertrand so bolečine kar privzgnile s dežja.

— Nisem ranjen, — je pomislil najprej. Ko je pa hotel izstopiti, je krilnik od bolečin. Desnico je imel zlomljeno.

S težavo je zlezal iz avtomobila na cesto. Ne na desno ne na levo, nikjer ljudi, povsod samo grobna tišina, motena tu pa tam po žvižganju lokomotive tam daleč na kolodvoru. Spoznal je, kje je. Nekaj sto metrov daleč je migljala lučka, ki je izdajala Saint Germain de Fesses.

Tako blizu cilja je bil zadržan. Ker se mu je mudilo, da bi čimprej prišel do Vichyja, je vozil hitro, čeprav je pršlo. In tako se je zgodila usodna nesreča. Stoor je pa šlo še v dobro. Sedel je na stopnice svojega avtomobila. Ali naj tu čaka, da pride kak turtič? ni čutil v sebi dovolj poguma, da bi šel peš do oddaljene vasice.

Skozi veje se je videla v daljavi žareča Bea Alliera... Hiša na griču je bila siva, lahko je bilo uganiti, da je edina njena mikavost krasen razgled na krajino. Zleto se mu je vsiljivo, če bi ob tej pozni uri potikal na vrata. Toda saj je bil ranjen... In ta žarečemu je dal pravico storiti ta korak.

Odšel je po treh stopnicah na teraso in potikal na hrastova vrata.

Nihče se ni odzval in moral je večkrat z zdravno roko krepko pritisniti na kljuko. Slednje se je odprlo okno v prvem nadstropju.

— Kdo je tam? — je vprašal ženski glas.

— Gospa, ranjen sem... Moj avto je pravkar doletela nesreča in če mi dovolite, bi se rad pri vas malo odpelil.

— Vse tjo.

— Seveda, gospod, — se je začel končno ženski glas. Morda bi pa mogla vedeti, kako se piše? — Bertrand je pritril in povedal svoje ime. Zopet je bilo nekaj časa vse tjo.

— Takoj vam odpro — je zaslišal končno njen odgovor.

In res so se vrata takoj odprla. Za hišnikom, ki mu je odprl, je opazil Bertrand malo deklico.

— To ste vi, gospodična, ki ste pravkar govorili z menoj?

— Ne, to je bila moja teta, toda ona je bolna, ne more se ganiti iz sove. Toda, sedite, obežem vam rano ta čas vam pa pripravijo kaj za pod zobe.

Nazvlic stekel bolečini, ki ni hotela poobehati, se Bertrand ni upiral slediti pustolovščini. Njegova romantična duša je uživala v dekličini navzočnosti, okušala je to zlatolasa dete, ki se mu je nenadoma prikazalo ponoči in nehoti si je z roko počel, kakor da ga boli mnogo bolj, ko mu je

Napredek kmetijstva je omogočal rast velikih mest

Prod dobo industrije je bilo kmečko, podležsko prebivalstvo povsod v veliki večini. Velikih mest v 18. stoletju prav za prav še ni bilo. Tudi še pred dobrimi sto leti so bila mnoga zdaj milijonska mesta sorazmerno zelo majhna. Zdaj je povsem jasno, da je rast mest ali urbanizacija v zvezi z razvojem industrije. V začetni dobi industrializacije ni še nihče gledal prihodnosti industrijske dobe in ne videl zveze med industrijo in kmetijstvom. Tedaj jih je celo skrbelo, da bo moralo kmetijstvo začeti izumirati zaradi pomankanja živeža, češ štivilo prebivalstva namuča hitreje kakor pridelovanje živeža. Tedaj so trdno verovali v to teorijo. Menda niso niti pomislili, da je mogoče tudi napredek kmetijstva, odnosno da se industrializacija lahko raztegne še na kmetijstvo.

NE PREMALO, AMPAK PREVEČ HRANE...

Pred sedanjim vojno smo pa spoznali drugo nevarnost: človeštvo ni več grozilo pomankanje hrane, temveč prevelika proizvodnja; industrializirane države z mehaniziranim kmetijstvom, n. pr. Združene države, so trpele čedalje bolj zaradi kmetijske krize, ki jo je povzročilo preveliko pridelovanje živeža, zlasti pšenice. Kmet (sfarmer) ni mogel prodati svojih pridelkov. Da bi cene kmetijskih pridelkov ostale na primerni višini, je vlada omejevala obdelovalno površino. Pridelki so se kljub temu pocenjevali, tako da izkupiček pogosto ni poplačal pridelovalnih stroškov. Znan, so razni ukrepi, ki se zdijo človeku z naravnim razumom blazni, n. pr. uničevanje pridelkov, potapljanje kave v morju, sežiganje koruze itd., da bi se pridelki pocenili. Morda ni mogoče razumeti, zakaj bi se pridelki ne smeli poceniti ko se je zdelo blago vendar dovolj drago. Toda, če bi se blago pocenilo še bolj bi stroški pridelovanja ne bili poplačani. Ali je bilo torej pridelovanje tako drago, da bi se blago ne smelo poceniti še bolj? V resnici je bilo pridelovanje v mehaniziranih kmetijstvih tako izpopolnjeno ter poceni, da bi se ne moglo več bistveno poceniti. Toda v ceno pridelkov je treba šteti tudi stroške prevoza, pridelovalcev in trgovcev zaslužek. Država, ki prideluje žito za izvoz, mora tudi dostaviti svoje blago na svetovno tržišče tako poceni, da lahko tekmuje z drugimi državami, ki jim morda ni treba blaga izvažati tako daleč.

ALI JE BILO BLAGA RES PREVEČ?

Ali je bilo pridelkov res preveč na trgu in je bilo zaradi tega potrebno omejevanje pridelovanja? Nekateri sodijo, da bi bilo mogoče porabo pridelkov še zelo povečati. Tako je statistika pokazala, da je bila poraba pšenice v nekaterih deželah povprečno zelo majhna, kljub temu so pa te dežele sile s svojim pridelkom na svetovno tržišče. Jasno je pa tudi bilo, da bi prav te dežele dobile na svetovnih tržiščih pšenice ceneje kakor so jo same pridelovale doma. Blaga ni bilo preveč v primeri s številom prebivalstva in v primeri s porabo v naprednejših deželah; če bi bila poraba primerna ustrežajoča nekemu fiziološkemu povprečju bi proizvodnja najbrž ne bila prevelika. To bi bilo mogoče raziskati računsko in s pomočjo statistike. Če vemo kolikšen je pridelček v posameznih deželah in kolikšna bi naj bila povprečna poraba na prebivalca, lahko ustovimo, ali je proizvodnja res prevelika. Toda pri tem bi se ne ozirali na posebne gospodarske razmere v posameznih deželah in gospodarske odnose države — na čimveč, ki odločajo pri porabi živeža in vplivajo tako posredno na pridelovanje.

NA ZEMLJI BI LAHKO ŽIVELO MNOGO VEČ LJUDI

Na zemlji živi približno 2 milijardi ljudi. Večjih so morda, da bo nastopila silna kriza zaradi prevelikega razmnoževanja ljudi in dokazovali so celo s številkami, koliko ljudi bi lahko živele, ko bi osmerno izkoristili vsa rodovitna zemlja: dve milijardi ljudi bi po tedanji sodbi ne moglo živeti na zemlji, češ, zemlja bi jim ne dajala dovolj hrane. Razvoj je bil pa povsem drugačen: skunno število prebivalstva se naglo naraščalo kakor dotlej še v človeški zgodovini a kmečkega prebivalstva je bilo čedalje manj. Začela so rasti elika mesta industrijske kraje. Številni delavci so bili od gostini od kmečkega dela. Od pridelovanja venč zaradi ter pridelovanje živeža ni nazadovalo. Kmetijska proiz-

vodnja je naraščala, toda ne vzporedno z naraščanjem števila prebivalstva, temveč vzporedno s tehničnim napredkom. Zdaj se je izkazalo, da bi na zemlji lahko živele še mnogo več ljudi. Človeštvo se ni treba bati lakota, čeprav se število kmetijskega prebivalstva podvoji ali celo potroji.

60—80% MESTNEGA PREBIVALSTVA

Pred sedanjim vojno je bilo še vedno živahno isceljevanje kmečkega prebivalstva z dežele v mesta. Industrija je še vedno privlačevala delovne moči z dežele, iz kmečkih krajev v industrijske kraje. Prebitek kmečkega prebivalstva je v normalnih gospodarskih letih — ko ni bilo gospodarske krize — še vedno sorazmerno lahko našel zaposlovanje v industriji. Tako smemo reči, da se še ni končal razvoj, ki se je začel ob nastopu industrijske dobe: mesta še vedno rasejo in gostota prebivalstva industrijskih dežel se narašča. Pred sto leti ni mogoče nihče pričakovati, da bo naseljenost dosegla tako veliko gostoto, kakršno imajo danes nekatere industrijske pokrajine. Niti sanjalo se jim ni, da bo v mnogih deželah število mestnega prebivalstva tako zelo presseglo število podeželskega, kmečkega prebivalstva. V deželah, kjer je industrializacija najbolj napredovala, je po 60—80% mestnega prebivalstva. Razmerje med kmečkim in mestnim prebivalstvom je torej v industrijskih deželah obratno: v tako imenovanih kmetijskih deželah je bil odstotek kmečkega prebivalstva tako visok kakor v industrijskih deželah industrijskega. Toda razvoj je bil v bistvu povsod enak: tudi v kmetijskih deželah je število mestnega prebivalstva naraščalo na škodo kmečkega. Tudi obdelana površina se je stalno zmanjševala zaradi naraščanja mestne in industrijske površine. Res je bilo ta razvoj v posameznih kmetijskih deželah še sorazmerno počasn, vendar je bil v bistvu povsod enak: nikjer ni naraščalo število kmečkega prebivalstva na račun mestnega ali industrijskega, temveč obratno.

POVEZANOST INDUSTRIJE IN KMETIJSTVA

Industrija in kmetijstvo pa nista povezana le tako kot nekakšna nasprotnika in tekmeča, temveč industrija posredno podpira razvoj

kmetijstva. Industrija, odnosno tehnika je omogočala mehanizacijo kmetijstva. Toda ne le mehanizacija; industrija je dala kmetijstvu tudi umetna gnojila in pospešila je razvoj kmetijskih ved. Zato smemo trditi, da bi kmetijstvo zraslo, če bi ne bilo industrije. Dosej smo določili razliko med industrijo in kmetijstvom, razvoj kmetijstva pa kaže, da bo končno novem mehanizirano kmetijstvo le stroka industrije; kmetijstvo se industrializira. Kmetijstvo ne more ostati ob strani sprito tehnološkega razvoja. Prej ali slej bo moral kmetijski razvoj doseči v vseh deželah približno enako visoko stopnjo. Ko bo prišlo do izravnave v razvoju bodo tudi pridelovalni stroški povsod približno enako visoki in cene posameznih pridelkov v vseh deželah na približno enaki višini: tako bo mogoče odpraviti kmetijske krize, ker bo mogoče smotno kmetijstvo, vključno skupno z industrijo organsko in gospodarski proces. Vprašanje mehanizacije kmetijstva prinaša posredno tudi rešitev gospodarskih vprašanj pri-

Ribe pripravljajo nazaj v svoj rojstni kraj

Znanost je dognala, da mlad losos, ko doseže eno leto splava iz reke, v kateri se je izlegel. Riba plava po reki navzdol, toliko časa, dokler ne pride do morja. Ko minejo tri leta, losos zraste in se vrne v svoje rodne vode. Dosej so vsaj tako sodili, vendar tega ni mogoče nihče dokazati. Resnica je bila, da so mlade ribe plavale iz reke v morje in da so se velike ribe vračale iz morja nazaj v reko. Ali so bile to iste ali druge ribe, tega nihče ni vedel.

V nekem znanstvenem zavodu v Kanadi so napravili z losos počask, ki je pokazal to: čez dve ali tri leta se vrača nazaj v rodno reko prav tista žival, ko je pred leti kot enoletna plavala v morje. Kako so ta poskus izvedli?

V reki Fraserju, ki teče južno od mesta Vancouverja v morje in v njenem pritoku Cutlusu, ki pritaka iz jezera enakega imena, so napravili tako imenovane ribje lestve. Te lestve so tako narejene, da morajo ribe, kadar potujejo, prenehati razne cvire, jezove in podobno. Vse male losose, ki so se izlegli v

jezeru Cutlusu, na teh lestvah polove, v njih zaznamujejo. V plavati jim narede kufarce, ki jih potem po plavanju po vodi skoro re ovirajo.

Te zaznamovane losose so pozneje opazovali kakih 600 km severno od Vancouverja v temkajšem morju. Čeprav na so bile ribe do treh let 600 kilometrov daleč proč od izliva rodne reke v morje, vendar so se ob določenem času vse te živali vrstile v reko Fraser. Nekateri so prišle že čez dve leti, nekatere pa šele čez štiri leta. Prišle pa so. Opazovalci so tudi dognali, da se jih je vrnilo skoro isto število, ki jih je bilo prej odšlo. Marsikatera je seveda manjkala, kar ga je bila smrt pobrala, vendar je zanimivo da se ni vrnila nobena druga riba te vrste z njimi, kakor je tiste, ki so bile zaznamovane.

Pomniti pa je treba, da so morale ribe plavati 600 kilometrov daleč mimo mnogih rečnih zlivov v morje, na so se vsem drugim rekam izognile, samo da so prišle do svoje reke. Tam pa so mirno zaplaval v ustje in nato po reki navzgor tjakaj, kjer so se bile izlegle.

Drago Grigorijev:

Starca

V sobi je bilo mračno. Starca, sedeča v naslanjaju pri peči, je otožno zrla skozi veliko okno v razpotoči dan. Po zahodnem nebu se je razpotegnilo nekaj vzporednih, rdečastih oblakov; na svojih spodnjih koncih, tam nad sivo modrimi gorami, so ti trakovi živo zarveli — kakor prižgani... Nato pa je rdečev žar z visine čedalje bolj potemel, rdečev je počasi prehajalo v violetna, sivo, molro... Dokler niso bili popolnoma sjasiti. Tako so vsilili tam, kakor bi jih bil nekdo pripel na zlati nebesni svod.

Starca se ni ganila. Noge omotane s cunjami, je imela odprte s prstiče. Roke v naročju so ji tlele v žametnem mufu. Cutlisa je, kako jo začela mraziti. V peči je neslišno plapolal ogenj, zdaj zdaj bo ugasnil... Ona se ni ganila. Po steni so skakale njene tuadne sence v rdeči svetlobi, ki je počasi pojemala.

»Dan se je priklonil,« so ji zamaknjeno šepetale brezkrvne ustnice. »Tako umre junak, veličasten in ponosen se v zadnjih minutah. Brez sence ptičnosti... Le v nas ubogih črvih tod na zemlji vzbujta nje, vrgel na tla, na zemljo in molčal in ne dihal. Da v veliki bolečini bi ne kričal, ne dihal. Hotel bi z njo, z dnevom v kraljestvo sanj... Ah, življenje... Tako se

namo, prečestokrat brez aureole, brez vzporedne zarje. Tema ga pahne pade po tleh in izidihne brez vsakega ponosa — prav po živalsko...»

»Če se spomnim... Tako v cvetju, kakor so bile tiste pomladi, ne bodo nikdar več... Zdi se, da se je na svet pogreznila tema, ki vlada kar naprej, kar naprej... Nič veselja, nič smeha. Nič smisla za življenje. Ha, življenje! Kako so odmevale loke od prešernih pesmi, od harmonik, od vrtikov... Plasi so razpajali mlade obraze, smeh na licih ni ugasnil nikoli. Srca vesela, kakor bi bili večni svatje...» Če omeniš...»

V peči je ogenj ugasnil. Komaj opazen sled dnevnega sveta je se srebril uvel obraz. Vodena oči so zrlle nepremično, veko so, neobičajno dvignjene, rahlo potepavale.

Tedaj so se začeli v večji koraki. Nekdo je tresnil z vrati... On je! Krepka roka je pritisnila na kljuko. »Mamica, kar v temi?«

Čili možki glas vstopilnega mečkoga se je rahlo prelomil. — »Naloži na ogenj, Ivan, prostim te. — Naloži je, nato prižgal petrolejsko. Plašen svet plamenčeta je zbežal po njegovem gubastem obrazu, malo kockastem in zardelem. Dvignil je petrolejsko na desčico v kotu. Ko se je obrnil proti ženi, se mu je zasvetila pleša na pol glave.

»Zunaj se že ne vidi, pa še zmerom bričič na vrtu... Kaj si tako prihitel?«

Eh, Ivo...»
Sedel je na stol na drugi strani peči. Ogenj je spet začel in v jarkem svitu mu je žena na obrazu videla zadrego. Šel si je široko dlanjo po laseh na temenu, nato se zagledal v čevlje na svojih nogah umazane od prsti.

»Sam ne vem, ali bi verjel... Srečal mi je pravkar pravil... Prav za prav je neumnost, da ti to pripovedujem, obratno bom sam s njim... Pa — naš Ivo da je

Darwinova teorija

Uteni mož Darwin tako so pisali: »Iz opice potemel ljudje so nastali.« Je mislil tja v čase pradavne nazaj in kaos spremenil je opicam v raj.

Takrat že po dveh je gorila hodila, v sosedo se mladega je zaljubila, ji dvoril Gorilez je kavalir, s cilindrom na glavi in lepil manir.

Obšla se opica je v kraljino, pripravila muziko za čenčino, vesela sta s kokosi tenis igrala, seveda, ženica je kmalu zibala.

Mladček je tak bil ko mati in oča, ves trmast in metamorfoze se noče. Je plerjal po drevmu, se zvirjal in vplil in z opice mlado na randi zavil.

Ta dva sta dobiva dvojkica, dva brata, od pet do temena sta bila kosmata in dalje v polnostno to blo je takš in iz opice ni še človeka bilo.

Kdaj vendar svoj roč bo gorila mrljala? Narava bi sama odgovor tak dala: »Čemu iz zverine želje človeka. Je sam divja zver že od veka do veka!«

Mara Tavčarjeva.

obvezovala a plateno obvezo zlomljeno besnico... da bi ga bolj pomilovala v njegovi nesreči. Ko je bila z obvezovanjem pri kraju, je vprašala: Kako se počutite zdaj? Grem vam pripraviti sobo... če ne želite, da bi vas sama odpeljala v Vichy. Šoferja nimamo, zato šofiram jaz.

— Če dovolite, — je odgovoril, — sprejem vaš prvi predlog, kajti po tej nesreči sem silno utrujen in mišiči, da bi se moral peljati še do Vichyja, me nič kaj ne mika. Prijatelji, pri katerih sem se hotel ustaviti, na bodo v skrbih zaradi mene, ker jih nisem obvestil, kdaj prispem.

Deklica je naročila pripraviti zakusko, potem se je pa vrnila k ranjencu.

— Ali bi smel tudi večeti, kdo me je tako gostoljubno sprejel? — je vprašal Bertrand.

— Ob njenem imenu se ni mogel premagati, da ne bi zadržal.

— Pa vendar ni to ona? Pred njim je vstalo naenkrat na tisoče motnih spominov. Dvačset let je bilo minilo od tistega bivanja v Vichyju, kjer je bil prvič srečal Ireno.

Nekaj časa je molčal, ogledujoč dekličin obraz. Bilo mu je, kakor da je spoznal v njem že davno znane poteze.

— Poznal sem nekdo mladenko, ki ji je bilo tako ime — je dejal slednje. Njeno krotko ime je bilo Irena.

Deklica je za trenutek odlevala, potem je pa zašepetala: — To je bila moja mati.

— Ah... In kaj se je zgodilo z njo?

— Umrla je.

Drugo jutro, ko je prišel Bertrand po stopnicah dol, je bilo sonce že nad obzorjem in obnemalo je obise Alliera, ki se je zdel, kakor da je polit z razbeljeno kovino.

Ustavil se je pred vrati.

— Ali bi mogel videti vašo teto? — je vprašal.

— Ona počiva... tmeja je slabo noč.

Kaj niste silali, kako je veter žvižgal okrog hiše?

Nobene besede ni izgovoril več. Toda, ko se je že hotel odpeljati z avtomobilom, naročenim telefonično iz Vichyja, se je začel na oknu prvega nadstropja olmakniti in pri oknu je zagledal za priletno ženo, držečo v naročju deklico, ki se je privijala k nji. In pri tem je šepetala: — On... se ni izpremenil.

Slovenski javnosti

Zaradi vojnih razmer so utrpeli knjižnice po naših krajih tako občutne izgube, da ne morejo mladinne v zadostni meri oskrbovati z izvirno knjižnico kuhovno hrano, ki bi ji bila zlasti spričo ne rednega pouka potrebna kakor vsakdanji kruh. Da se temu pomankanju vsaj deloma odpravimo, se obrača prosvetni oddelk pokrajinske uprave do vseh prijateljev mladinne s prošnjo, da ji darujejo »Za vojno božičnico 1944« po kako slovensko delo, primerno za dopolnitev šolskih knjižnic. Mislijo naj na to, da pomeni dar za posameznika razmeroma malenkostno žrtev, da pa utegne celotna zbirka roditi obilne sadove ter prinašati mladini velike koristi. Prispevke sprejema pisarna prosvetnega oddelka Bleiweisova cesta št. 1, pritrilje. Iz pisarne prosvetnega oddelka.

»Snoči? Da, stric. Bila je lepa noč, mešec je sijal in zvezde... Nisem mogel niti pomisliti na spanje. Skozl zaprto okno sem gledal na luno, precej časa, in nisem mislil na nič. Potem mi je šla roka nazgor, sama od sebe in oprla okno... Bilo je, kakor bi me vodil nekdo, nevidni. Delal sem, to se pravi: roke in noge so mi čdale same od sebe, a moje misli so bile popolnoma drugje... Splezal sem na okno, skočil dol, šel po vrtni stezi do ograja, je preskočil...»

»Eh, seveda! Zdi se, da te še danes trka luna. Stričev glas je bil naenkrat ves drugi. Zbehan obraz se mu je nabral v vdane gube. Sedel se je na stol, premagal in žalosten v čno srca. Mladenček glas je napolnil vso sobo; jami glasovi so se odbijali od sten in prihajali v zavest obeh starih kot mladena zavrelca... Kaj je tega treba? Vsi sosedje že vedo za to neumnost... To ti ne bo koristilo, ntkar ne misli, prav nič. S tvojim trpi naš ugled. In potem... Saj se menda ne nameravaš že...?«

»Kaj govorite, teta! Ona je mnogo starejša od mene, mogoče še enkrat starejša... In sploh... je že omožena.«

Graben molk je po teh dečkovi besedah napolnil prostor med stenami. Stara človeka sta bolščala v peč, nista si upala pogledati v oči. V njunih prsih je nekaj grgalo, se pretakalo, kakor bi iskalo izhoda. Zleto se je obema, da se bo zdaj zdaj nekaj zgodilo za njunima hrbtoma, nekaj strašnega, nezasičanega. Vdano sta upognila hrbta, sklonila glavi in čakala, čakala...

V sobi pa je ostalo vse tjo. Kakor bi razen njiju ne bilo prav nikogar več v prostoru. Ko sta se ozrila, sta spoznala, da sta res sama.

V peči pa kakor da so se plameni sprili. Usanjali so vpravega vraga, vse dokler ni nekaj zaropotalo, se zrušilo. Potem so spet zadovoljno mirnili samj vase.

O tem in onem

Pazi na levinjjo, kadar streljaš na leva

Čudovita je požrtvovalnost živali, kadar rešujejo svoje iz nevarnosti

Znano je, da se sloni, ki so najprej zbežali pred lovcom, vrnejo, da pomagajo ranjenemu tovarišu. Če lovec s strelom ni ubil slona, temveč ga samo ranil, da se je žival zgrudila, se bo ogostila z bolestinami...

ga mogla njegova čreda rešiti, toda živali so v svojem besu steptale in uničile vse kar jim je prišlo na pot. Debeli drevesa so rovale kakor bilke iz zemlje. Nihče se ni upal streljati. Može so si rešili življenje edino na ta način, da so vso noč, dokler se ni čreda oddaljila, premolčali.

past ujel bivol. Bivolja čreda, h kateri je pripadala ujeta žival, je prebila tedaj vso noč pri njem in ga čuvala pred levi, ki se niso upali prebiti. Šele ob zori je čreda odšla po svoji poti in malo prej, preden so Hubbardovi možje prišli do ujetega bivola, je ta že postal žrtev prežečih levov.

Križanka štev. 2

15x15 crossword puzzle grid with numbers 1-58 indicating starting positions for words.

Vodoravno: 1. trg v ljubljanski pokrajini, 10. dobra vrsta tujega vina 16 nedotakljiv varen, 17 nekakj uradni sluga, 18 del rastline; računsko pojem, 19. osebn. zaimek, 20. žrni med Trstom in Učko, 21. rojstvo novega bitja, 22. gozdarski nadzornik, 23. industrijska rastlina, 24. znak za kemčno prvno, 25. zdravilo za malarijo, 26. mohamedanska sveta knjiga, 27. nevelj, majhen, 28. stevilo, visok, znaten, 29. svetopisemska oseba, 30. zdravilni izvleček v Slavoiji, 31. ničvreden človek, potepuh, 32. del živalskega telesa, 33. član letalske posadke, 34. Stritarjev roman, 35. je enkrat za vsako stvar, 36. mestce ob obali Jadranskega morja, 38. drevo in sad, 39. možko ime, 40. slovenski slikar, 41. poltme, 42. mestce v severnem Anamu, 43. nepričakovano trčenje, počasno padanje, 44. kras glave, 45. stevilo, 46. reka v Srbiji, 47. zdravilni izvleček v jezero pri Subotici, 48. privednik iz glagola, k pomeni pogoditi, 49. srednjeveška utrdba, 50. sodni uradnik v Angliji in Ameriki, 51. umetni ples, 52. del stanovanja, 53. odljuden, nepriznan, 55. pristanišče na Balkanu, 56. preprosto, nedolžen, nevelj, 57. nesramen, brezobznen, 58. poslednji dom vseh (množ.).

Rešite noveletne zlogovnice
1) Bonaparte, 2) Odisej, 3) Genova, 4) Novorosijsk, 5) akuzativ, 6) Švedsko, 7) okar'na, 8) Nazaret, 9) Antananarivo, 10) Maraton, 11) Danilo, 12) elipsa, 13) žalost, 14) Erjavce, 15) Litva, 16) Oziris, 17) Betajnova, 18) oficer, 19) garaža.

Juh Avgust:

Kako sem se postaral med stenami

Ko smo bili še v starih Križankah, so bile pisarne, predvsem pa notarske in odvetske, kolikor mogoče blizu sodne.

sem znal na pamet črtati številke marmkaternih varuških ali zapuščenjskih spisov o mrljih, katerih so se držali ti spisi. Morda se ne baram, če rečem, da bi mogoče še danes po tistih letih zadrževali še precej označb takih spisov na pamet. S temi številkami pojdem še v grob, ker ne verjamem, da bi jih pozabili. Čepe mi namreč v črepinji kakor sklope.

Šivanka je bila v starih časih dragocena reč
Današnja šivanka je imela več nepraktičnih predhodnic. Vse dotle, dokler se je človek oblačil z listjem, so začele trnjevke bodilke. O šivanju v današnjem pomenu besede takrat še niso imeli pojma. Ko so se oblačili z živalskimi kožami, so se posluževali le trdnjega trnja. Šivanje je bilo preprosto: s trnom so kožo preluknjali, veliki skoziluknje niti iz kože in jo vezali. Polagoma so napredovali. Namestu trnja so začeli uporabljati ježeve bodilke in ostre ribje kosti.

Lovska zgodbiica

Nedeljski lovec pripoveduje v veseli družbi svoje doživljanje. Vsi ga napeto poslušajo. »Ali to, kar sem doživel v Kanadi, prekaša vse,« reče naposled lovec. »Lovili smo race. Strahno mirno jutro je bilo. Prišel sem od nekega velikega jezera. Na njem je bila cela truma divjih rac. A ubožice so imele vse nožice zamrznjene v ledenem jezuru.«

Rešitev noveletne križanke:
Vodoravno: 1. 56. in 100. Uredništvo Slovenskega Naroda Varn želi srečno in veselo novo leto, 17. durak, 18. trema, 19. donos, 20. nov, 22. Ide, 24. laž, 27. Sedan, 30. aleje, 33. kihar, 36. ak, 38. kupon, 40. arena, 42. celo, 43. lok, 45. med, 47. Ada, 49. Oran, 51. napak, 53. žreti, 55. li, 56. glej l. vodoravno, 60. lajez, 61. lemez, 62. aloja, 64. lep, 66. nem, 68. Ala, 70. ok, 72. tarok, 75. nemil, 78. aval, 80. noč, 82. rebro, 84. ladja, 86. al, 87. Drin, 89. ara, 91. Uri, 93. en, 94. Oskar, 96. učeno, 98. obadi, 100. glej l. vodoravno.

Navpično: 1. živi v ljubljanskem predmestju, 2. možko ime, 3 svetloba žar, 4. veznik, 5. električni izolator, 6. pesnik, 7. svetopisemska oseba, 8. mestce ob železniški progi Zagreb-Beograd, 9. dva enaka sopoljsnika, 10. zdravilne tablete, 11. mesto in pristanišče v Severni Afriki, 12. podredni veznik, 13. otroški vzklj bolečine, 14. nekdanja slovenska založba, 15. brezobzimež, nesramen, 18. posoda za pitje; vrsta opeke, 21. znamenje francoski kihar 16. stoletja, 22. zasledovalec, preganjenec, 23. vrsta kamna, 25. cerkvena potrebnost, 26. podzemeljska električna napeljava, 27. možko ime, 28. zavarovan sigurn, 29. umetna gospodinja, 30. mera za tekočino, 31. trg javnost, sodišče, 32. plamen, 33. vnet navdušen, 33. člen, vnema, 34. pogosta bolezen, 35. naslov Mohamedovih naslednikov, 36. gojenec častniške šole, 37. priloženo, pristavljeno, 39. vrsta ptice, 40. italijansko mesto, 41. pešnik, livade, 43. pritok Vize, 44. forma, model, 45. krma za žrivo, 47. pisarniška potrebnost, 48. eno mično, 49. vzperina, hrib, 50. nedoločena množina (trave, cvetice, bankovce), 51. del telesa, 52. kraj, naselbina, 54. oblika pomožnega glagola, 55. glej 54. navpično, 56. nhalna oblika pomožnika.

Rešitev noveletne križanke:
Vodoravno: 1. 56. in 100. Uredništvo Slovenskega Naroda Varn želi srečno in veselo novo leto, 17. durak, 18. trema, 19. donos, 20. nov, 22. Ide, 24. laž, 27. Sedan, 30. aleje, 33. kihar, 36. ak, 38. kupon, 40. arena, 42. celo, 43. lok, 45. med, 47. Ada, 49. Oran, 51. napak, 53. žreti, 55. li, 56. glej l. vodoravno, 60. lajez, 61. lemez, 62. aloja, 64. lep, 66. nem, 68. Ala, 70. ok, 72. tarok, 75. nemil, 78. aval, 80. noč, 82. rebro, 84. ladja, 86. al, 87. Drin, 89. ara, 91. Uri, 93. en, 94. Oskar, 96. učeno, 98. obadi, 100. glej l. vodoravno.

V sencu planin

»Ha, ha,« se je posmejal župnik, »sreča, da so vas prosili za krstnega botra in da ste imeli tri birmance, drugače bi še ne imeli prilike videti naše cerkve od znotraj! Zakaj si niste najeli namestnikov?«

»Dotični gospod, ki ti je poslal zavoj, ti potom mene pošilja pozdrav!« se je pošalil Jernej.
»Ti toliko si ni drznila dvigniti glave, da bi videla, ali je Jernej sam na vozu, ali je tudi sin poleg.
»Da mi ostanete zdrava! Pozdravi mamno!« je dejal oče in pognal konja.

»Mati, nikar ne govorite tako gotovo, kakor da bi vam bil pisal — ne strahite me!«
»Ha, ti si pa smešna. Vsako dekle bi se veselilo tega obiska, tebe je pa strah pred njim, kakor pravš; a ne boj se, lahko se ga boš ubranila nevest je več ko preveč. Ako bi prišel, ti enostavno pojdi in ga pusti tu samega, če ti ni zanj,« je svetovala mati.

»No, veš kaj Klara, to je pa že vse pretirano! Ne domišljaj si, da je več kakor pa človek. Rečem ti, da bi si obilnil vseh deset prstov,« ako bi dobil tako lepo, mlado dekle. T i se niti ne zavedaš svoje lepote, in...«
»Nehajte, nehajte, če ne se bom še prevzela,« jo je prekinila in šla takoj k ogledalu.
Mati je šla za njo in še kar govorila.
»Veš Klara, če pravilno presodiva to zadveo, bi si le ta tujec moral tako misli tu kakor ti! Ti bi se morala videti njemu nedosegljiva, ne pa on tebi. Med prsti bi ga imeila ovitega — ti bi gospodarila nad njim!«

Schriftleiter - Urejuje Rudolf Ozim - Für Narodna Hiskarna A. G. als Drucksteltel. Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. - Für den Inseratenteil verantwortlich - Za inseratni odelček odgovarja: Ljubomir Volič.